

Uskontokasvatus Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan
Suomi-kouluissa

Itä-Suomen yliopisto
Filosofinen tiedekunta
Läntinen teologia
Pro gradu – tutkielma
Kevät 2013
Uskonnonpedagogiikka
Anna Eklund

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Teologian osasto/Läntinen teologia	
Tekijät – Author Eklund, Anna Sofia			
Työn nimi – Title Uskontokasvatus Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan Suomi-kouluissa			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Uskonnonpedagogiikka	Pro gradu -tutkielma	☒	17.5.2013
	Sivuainetutkielma	☐	
	Kandidaatin tutkielma	☐	
	Aineopintojen tutkielma	☐	
Tiivistelmä – Abstract			
<p>Tämän Pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli tutkia Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan Suomi-koulujen uskontokasvatusta. Tutkimuksen keskeisenä tutkimuskohteena oli Suomi-koulujen uskontokasvatus, sekä Suomi-koulujen opettajien uskonnollisuuden vaikutus mielipiteisiin Suomi-koulujen uskontokasvatuksesta. Tutkimus jakaantui kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa tutkittiin Suomi-koulun opettajien uskonnollisuutta ja suhdetta kristinuskoon. Toisessa osassa tutkittiin Suomi-koulujen uskontokasvatusta, millaisia sisältöjä se saa, ja kuka uskontokasvatusta opettaa.</p> <p>Tutkimukseen valikoituivat Länsi-Euroopasta Saksa, Sveitsi, Itävalta, Ranska, Belgia, Alankomaat, Luxemburg sekä Iso-Britannia. Pohjois-Amerikasta tutkimukseen valikoituivat Yhdysvallat ja Kanada. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella, joka lähetettiin sähköpostitse tammi-helmikuun 2012 aikana. Vastauksia tuli vastausajan puitteissa yhteensä 67 kappaletta. Tutkimuksen aineistoa käsiteltiin sekä määrällisin että laadullisin metodein.</p> <p>Tämä tutkimus etenee siten, että luku 2 esittelee Suomi-koulujen historiaa ja organisaatiota, sekä suomalaisen lapsen peruskoulua ulkomailla. Luvut 3 ja 4 ovat tutkimuksen taustalukuja. Luku 3 esittelee uskonnonopetuksen perusteluja suomalaisessa peruskoulussa ja uskontokasvatuksen perusteluja Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Lisäksi kolmannessa luvussa esitellään uskonnonopetusta kansainvälisessä kontekstissa. Luvussa 4 esitellään siirtolaisuuteen sopeutumista, kulttuurishokkia, kolmannen kulttuurin lapsuutta sekä uskonnollisuuden vaikutusta siirtolaisuudessa.</p> <p>Luku 5 käsittelee tutkimuksen aineiston keruuta ja sen käsittelyä. Luku 6 käsittelee tutkimuksen tuloksia Suomi-koulujen opettajien uskonnollisuudesta ja uskonnollisuuden vaikutuksesta väitteisiin uskontokasvatuksesta. Lisäksi kappaleessa käsitellään Suomi-koulujen opettajien suhdetta kristinuskoon, ja opettajien mielipiteitä kristinuskon näkyvyydestä suomalaisessa kulttuurissa. Luvussa 7 käsitellään Suomi-koulujen uskontokasvatusta. Ensinnäkin käsitellään sitä, millaista uskontokasvatusta Suomi-kouluissa on, ja sen jälkeen syitä siihen, miksi joissakin Suomi-kouluissa ei anneta uskontokasvatusta. Luvussa 8 käsitellään keskeisimpiä tutkimustuloksia, tulosten pohdintaa sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita.</p> <p>Tiivistetysti voi sanoa, että uskontokasvatuksen tilanne Suomi-kouluissa herättää vahvojakin tunteita ja mielipiteitä vastaajien keskuudessa. Uskontokasvatukseen Suomi-kouluissa suhtauduttiin niin myönteisesti, kuin myös hyvin kielteisesti. Monissa Suomi-kouluissa uskontokasvatusta annettiin siinä määrin, että suomalaisen juhlapyhien, kuten joulun ja pääsiäisen, merkitys opetettiin kyseisen juhlapyhän aikaan. Joissakin Suomi-kouluissa annettiin uskontokasvatusta aktiivisemminkin, mutta useassa Suomi-koulussa uskontokasvatusta ei annettu lainkaan, eikä sen koettu kuuluvan Suomi-kouluihin. Tiivistetysti voi sanoa, että vastaajat, jotka itse uskoivat Jumalaan, ja joilla oli myönteinen suhde kristinuskoon, suhtautuivat myönteisemmin uskontokasvatukseen ja uskontokasvatukseen Suomi-kouluissa, kuin vastaajat, joilla oli kielteinen suhde uskonnollisuuteen.</p>			
Avainsanat – Keywords			
Suomi-koulu, uskontokasvatus, uskonnollisuus, kristinuskko, kulttuuri, ulkosuomalaisuus,			

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	3
2. SUOMI-KOULU	5
2.1. Suomi-koulujen historia.....	5
2.2. Suomi-koulujen organisaatio	9
2.3. Ulkomailla asuvan suomalaisen lapsen perusopetus	12
3. USKONTOKASVATUKSEN PERUSTELUT	14
3.1. Koulun ja kirkon uskontokasvatus.....	14
3.1.1. Koulun uskonnonopetuksen perustelut	14
3.1.2. Kirkon varhaiskasvatuksen perustelut	15
3.2. Uskonnonopetuksen neljä tehtävää.....	17
3.3. Uskonnonopetus kansainvälisessä kontekstissa.....	18
4. SOPEUTUMINEN SIIRTOLAISUUDESSA	21
4.1. Kulttuurishokki ja sopeutuminen uuteen kulttuuriin	21
4.2. Kolmannen kulttuurin lapset.....	23
4.3. Uskonnollisuuden merkitys siirtolaisuudessa	26
5. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA SEN TOTEUTTAMINEN	30
5.1. Tutkimustehtävä.....	30
5.2. Tutkimuksen aineisto ja sen keruu.....	31
5.3. Aineiston käsittely	32
6. SUOMI-KOULUJEN OPETTAJIEN USKONNOLLISUUS JA SUHDE KRISTINUSKOON	35
6.1. Suomi-koulujen opettajien uskonnollisuus ja uskonnollisuuden vaikutus mielipiteisiin uskontokasvatuksesta.....	35
6.1.1. Suomi-koulujen opettajien uskonnollisuus	35
6.1.2. Suomi-koulujen opettajien uskonnollisuuden vaikutus väitteisiin uskontokasvatuksesta.....	40
6.2. Suomi-koulujen opettajien henkilökohtainen suhde kristinuskoon ja uskonnollisuuteen	51
6.3. Suomi-koulun opettajien näkemykset kristinuskon näkymisestä suomalaisessa kulttuurissa.....	53
7. SUOMI-KOULUJEN USKONNOLLINEN KASVATUS	56
7.1. Uskontokasvatuksen muodot Suomi-kouluissa	56
7.2. Syyt uskontokasvatuksen puuttumiseen Suomi-kouluissa.....	59

8. TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA	63
8.1. Keskeisimmät tutkimustulokset	63
8.2. Tulosten arviointi ja mahdolliset jatkotutkimusaiheet	66
LÄHTEET	69
KIRJALLISUUS.....	69

Liitteet: kyselylomake

1. JOHDANTO

Suomi-koulut ovat ulkomailla toimivia suomen tai ruotsin kielen ja kulttuurin täydentävää opetusta antavia kerhoja. Suomi-kouluja toimii 36 maassa, ja niissä on noin 3600 oppilasta, jotka ovat joko pysyvästi tai väliaikaisesti ulkomailla asuvia lapsia ja nuoria, joiden vanhemmista joko toinen tai molemmat ovat suomalaisia (Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja -nuorille). Ensimmäinen vakituisesti toiminut Suomi-koulu perustettiin vuonna 1960 Torontoon Kanadaan. (Eichhorn 2006, 23)

Suomi-koulujen tärkein tavoite on opettaa suomen tai ruotsin kieltä, kirjoittamista, lukemista ja sen ymmärtämistä. Lisäksi oppilaita tutustutetaan suomalaiseen kulttuuriin, historiaan ja maantietoon. Suomi-kouluilla ei ole yhtenäistä opetussuunnitelmaa, joten opetuksen sisältö on usein määritelty maakohtaisesti, tai joissakin maissa koulukohtaisesti (Björklund 1999, 192 - 193; Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja -nuorille). Näin ollen suomen tai ruotsin kielen ja kirjallisuuden lisäksi kulttuurin opetus voi tarkoittaa eri kouluissa ja maissa eri asioita. Joissakin opetetaan esimerkiksi kulttuuri-identiteetin ja monikulttuurisuuden ymmärtämistä (Sveitsin Suomi-koulujen opetussuunnitelma 2003, 5), kun taas joissakin kouluissa uskonto kuuluu luonnollisena osana suomalaisen kulttuuriperinteen opettamiseen (ks. Saksan suomalaisten kielikoulujen opetussuunnitelma 2000, 3). Monet Suomi-koulut toimivat suomalaisten seurakuntien tiloissa, ja kuten esimerkiksi Saksassa, ovat suomalaisten seurakuntien avulla perustettuja. (Eichhorn 2006, 32 - 34)

Suomessa uskonto nähdään kulttuurin olennaisena osana eikä sen ulkopuolisena asiana. Tästä syystä myös perusopetuksessa ja lukiossa on uskonnonopetusta (Mäkinen 2011). Tutustuttamalla omaan uskontoon ja sen kertomuksiin koulu tukee suomalaisen kulttuurin ymmärtämistä ja lukutaitoa, ja kun ymmärtää omaa uskontoaan on myös muiden uskontojen ja näkemysten kohtaaminen ja ymmärtäminen helpompaa (Kallioniemi & Luodeslampi 2005, 32 - 34; Kähkönen 1976, 233; Räsänen 2006, 107). Tämä on erityisen tärkeää myös ulkosuomalaislapsille, jotka usein kohtaavat elinympäristössään monien eri uskontojen ja näkemysten edustajia. (Mäkinen 2011).

Tutkimuksella on kaksi tutkimuskysymystä. Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä kartoitetaan sitä, millaista uskontokasvatusta Suomi-kouluissa on. Toisella tutkimuskysymyksellä kartoitetaan Suomi-koulujen uskontokasvatuksen selittäviä tekijöitä opettajalähtöisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, miten Suomi-koulujen opettajien oma uskonnollisuus ja suhtautuminen uskontoon vaikuttavat uskontokasvatukseen. Tutkimuksen alussa esitellään kirjallisuuden pohjalta perusteluja uskontokasvatukselle sekä lasten ja nuorten sopeutumista siirtolaisuudessa. Tutkimusaineisto kerätään kyselylomakkeella, joka lähetetään sähköpostitse. Aineistoa analysoidaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Tutkittavien Suomi-koulujen rajaaminen oli haastavaa, mutta välttämätöntä. Tutkimukseen valittiin maita, joissa Suomi-koulut ovat verrattain hyvin järjestäytyneitä. Tärkeää oli myös, että tutkittavien Suomi-koulujen yhteystiedot olivat löydettävissä Internetistä. Tutkimukseen valikoitui näin ollen Kanadan, Yhdysvaltojen, Ison-Britannian, Saksan, Sveitsin, Itävallan, Ranskan, Hollannin, Luxemburgin ja Belgian Suomi-koulut.

Suomi-kouluja on tutkittu verrattain vähän, ja niistä tehdyt harvat tutkimukset keskittyvät suomen kielen ja suomalaisen identiteetin säilymisen kysymyksiin, sekä Suomi-koulujen kehittämishaasteisiin (ks. Zopf 2002; Karttunen 1996). Suomi-koulujen uskontokasvatus on jäänyt tutkimusten ulkopuolelle. Se, että Suomi-koulujen uskontokasvatuksesta ei ole aiempaa tutkimusta, on selkeä motivaatio tutkimuksen tekemiselle, mutta myös samalla haaste. Tutkijalla oli vain olettamus siitä, että Suomi-koulujen opetukseen kuuluu myös uskontokasvatusta osana suomalaisen kulttuurin opetusta. Saksan suomalaisten kielikoulujen opetussuunnitelmassa (2000, 3) mainitaan uskontoon tutustuminen osana suomalaisen kulttuuriperintöön tutustumista. Muista lähteistä suoraa mainintaa uskonnon merkityksestä ei löydy. Näin ollen uskontokasvatuksen kartoitus jää täysin kyselylomakkeiden tulosten varaan.

2. SUOMI-KOULU

2.1. Suomi-koulujen historia

Ensimmäinen järjestelmällisesti suomen kieltä opettava Suomi-koulu perustettiin Kanadan Torontoon vuonna 1960 Suomalaisen Edistysliiton alaisuuteen. Suomalaisia siirtolaisia muutti Kanadaan jo suuren muuttoaalton myötä 1800-luvun lopulla, mutta erityisesti Kanada veti suomalaisia maahanmuuttajia Yhdysvaltojen tiukennettua maahanmuuttopolitiikkaansa 1920 - 1950- lukujen välisenä aikana. (Eichhorn 2006, 23; Kortekangas 2003, 57)

Kanadan Suomen Kielen Koulut olivat edelläkävijöinä, kun toinen säännöllisesti suomea opettava koulu perustettiin Thunder Bayhin vuonna 1965. Ensimmäisenä vuonna opiskelun aloitti 173 oppilasta. Vuoteen 1990 mennessä Kanadaan oli perustettu jo yhdeksän Suomen Kielen Koulua, ja vuonna 2011 niitä oli jo 11. Kanadan Suomen Kielen Kouluissa toimii myös Credit-luokkia. Credit-luokka tarkoittaa sitä, että Kanadan opetusministeriö on myöntänyt Credit-luokalla opiskelevalla suomen kielen viralliseksi kieleksi todistukseen ja hän saa siitä arvosanan. (Eichhorn 2006, 23 – 24)

Suomalaisten siirtolaisuus oli vahvaa myös Euroopassa toisen maailmansodan jälkeen. Maahanmuuton kohteina olivat erityisesti naapurimaa Ruotsi, mutta myös Keski-Euroopan maat kuten Saksa ja Iso-Britannia (Kortekangas 2003, 266; Kääriäinen 2003, 10). Lontoon Merimieskirkko oli jo 1930-luvulta lähtien toiminut englanninsuomalaisten tukikohtana, ja suomalaisyhteisön nopean kasvun myötä Iso-Britanniaan perustettiin jo aiemmin perustetun Naistoimikunnan rinnalle Suomen Kirkon Kilta (Finnish Church Guild). Suomen Kirkon Killan avulla Lontooseen perustettiin vuonna 1972 myös Euroopan ensimmäinen Suomi-koulu, jossa opiskeli ensimmäisenä vuonna 84 oppilasta (Eichhorn 2006, 27 – 28; Lassila 2003, 333). Tähän kehitykseen suurena vaikuttajana toimi Lontoon yliopistossa Suomen kielen lehtorina toiminut Hannele Branch, joka huomasi omista kaksikielisistä lapsistaan tarpeen suomen opetukselle. Aloittaessaan Lontoon lauantaikoulutoimintaa, hän tuli laittaneeksi alulle myös Suomi-koulujen leviämisen ja kehittymisen muuallakin Euroopassa. Lisäksi hän vaikutti suuresti

siihen, että Suomen opetusministeriö alkoi tukea ulkosuomalaislasten ja nuorten suomen kielen opetusta. (Eichhorn 2006, 27 – 29.)

Vuonna 2011 Brittein saarilla toimi 18 lauantaikoulua, mukaan lukien Irlannin tasavallan Dublinin Suomi-koulu. Iso-Britannian lauantaikouluilla on läheinen yhteys Finnish Church Guildiin, joka muun muassa avustaa rahallisesti uusien koulujen perustamista, sekä tukemalla monin eri tavoin lauantaikoulujen toimintaa. (Eichhorn 2006, 29)

Iso-Britanniasta Suomi-koulut alkoivat levitä muuallekin Eurooppaan. Suomi-koulut perustettiin siten miten muutkin ulkosuomalaisten toiminnot; tarpeeseen ja itse ulkosuomalaisten toimesta. (Eichhorn 2006, 20,32)

Ensimmäiseksi Suomi-koulu levisi Ranskan Pariisiin, jossa Pariisin suomalainen keskiviikkokoulu aloitti toimintansa jo vuonna 1974 Lontoon mallin mukaan. Ranskassa suomen kielen voi suorittaa maan ylioppilaskirjoituksissa ensimmäisenä tai toisena kielenä, pakollisena tai vapaaehtoisena. Suomalainen keskiviikkokoulussa valmennetaan tähän pyrkiviä oppilaita. Vuonna 2011 Ranskassa toimi kolme Suomi-koulua. (Eichhorn 2006, 46)

Pian Ranskan toiminnan alkamisen jälkeen myös Saksassa alettiin perustaa järjestäytyntä Suomi-koulutoimintaa. Suomesta Saksaan muutettiin ennen maailmansotia vähän, mutta 1950-luvulta aina 1970-luvun loppupuolelle muuttoliike oli voimakkaimmillaan. Suurin osa Saksaan muuttajista oli naisia jotka olivat lähteneet opiskelemaan, harjoitteluun tai au pairiksi. Monille Saksasta tuli pysyvä kotimaa avioitumisen myötä. (Eichhorn 2006, 32; Kortekangas 2003, 266 – 267, 275)

Saksan ensimmäinen suomen kieltä opettava koulu oli vuonna 1967 Hampurin Merimieskirkon yhteyteen perustettu suomalainen leikkikoulu. 70-luvun alussa leikkikoulun toiminta keskeytyi joksikin aikaa, kunnes 1975 Suomi-kouluja alettiin jälleen perustaa, ja Suomalaisen kirkollisen työn keskus (SKTK) alkoi koordinoida Saksan Suomi-koulujen toimintaa. Ensimmäinen virallinen Suomi-koulu perustettiin 1976 Frankfurtiin yhtä aikaa Darmstadtin kanssa. Kaksi vuotta myöhemmin myös Hampurin suomalainen kielikoulu aloitti jälleen toimintansa (Eichhorn 2006, 32 - 34; Kortekangas 2003, 299). Saksan mallin mukaan myös

Itävaltaan perustettiin vuonna 1979 Wienin suomalainen kouluyhdistys. (Eichhorn 2006, 46)

Vuonna 2011 Saksassa oli 25 suomalaista kielikoulua. Kielikoulut toimivat vanhempain-yhdistyksinä, joita yhä edelleen koordinoi Suomalaisen kirkollisen työn keskus. Monet Saksassa toimivista suomalaisista kielikouluista ovat saaneet tilat toiminnalleen suomalaiselta seurakunnalta, ja SKTK järjestää muun muassa kielikoulujen kanssa oppilaille pääsiäismatkoja Suomeen. Saksan Suomi-koulujen määrä-rahat jaettiin vuoteen 2009 SKTK:n kautta. (Eichhorn 2006, 34; Kortekangas 2003, 299 – 300; Rengas - Suomalaisen kielikoulun tehtävät)

Sveitsiin Suomi-koulujen malli saatiin naapurimaa Saksasta. Suomalaisten siirtolaisuus Sveitsiin tapahtui vuosikymmen myöhemmin kuin Saksaan, vahvimmillaan se oli vuosien 1965 - 1975 välisenä aikana. Suurin osa lähtijöistä oli sairaanhoitajia ja lääkäintä-voimistelijoita, lähinnä naisia. Nykyisin suhde on hieman tasoittunut suomalaisten miesten lähtiessä kansainvälisten yritysten palvelukseen erityisesti Lausannen ja Geneven alueille. (Björklund 1999, 62 - 66; Eichhorn 2006, 38 – 39; Lassila 2003, 307)

Ensimmäinen Suomi-koulu Sveitsissä perustettiin Zürichiin vuonna 1981. Vuonna 2011 Sveitsissä toimii 10 Suomi-koulua. Sveitsin Suomi-koulut toimivat SVFF: n (Schweizerische Vereinigung der Freunde Finnlands) kanssa läheisessä yhteistyössä, vaikka toimivatkin itsenäisinä vanhempainyhdistyksinä. SVFF tukee Suomi-kouluja taloudellisesti. Zürichin kantonissa toimivat Zürichin ja Winterthurin Suomi-koulut ovat saaneet virallisen vieraan kielen opetusta antavan koulun statuksen. Näin ollen opiskelija saa koulutodistukseensa arvosanan Suomi-koulun opinnoista. (Björklund 1999, 192 – 194; Eichhorn 2006, 38 – 40; Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja -nuorille)

Itävaltaan perustettiin Wienin Suomalainen kouluyhdistys opettamaan suomen kieltä Münchenistä saadun mallin mukaan vuonna 1979. Itävallan Suomi-koulu toimii edelleen Wienissä. Hollantiin perustettiin ensimmäinen suomalainen lauantaikoulu Rotterdamiin vuonna 1981. Vain muutamaa vuotta myöhemmin vuonna 1984 perustettiin myös Luxemburgiin suomalainen iltapäiväkoulu. Luxemburgin Suomi-koulun oppilasmäärä väheni, kun Euroopan Unioniin

liittymisen myötä Luxemburgiin avattiin Eurooppa-koulu. (Eichhorn 2006, 46 - 47; Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja -nuorille)

Benelux-maista viimeisenä Suomi-koulun perusti Belgia vuonna 1996 Antwerpenin Merimieskirkolle, mutta Euroopan Unionin vetäessä yhä enemmän suomalaisasutusta Brysseliin, päätettiin koulu siirtää sinne. Vuonna 2011 Belgiassa toimi edelleen Brysselin Suomi-koulu, Alankomaissa peräti viisi ja Luxemburgissa suomalainen iltapäiväkerho. (Eichhorn 2006, 46 - 47; Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja -nuorille)

Vaikka Suomi-koulu ensimmäiseksi perustettiin Kanadaan, sai se alkunsa naapurimaa Yhdysvalloissa vasta vuonna 1982, kun Portlandiin, San Fransiscoon ja Washingtoniin perustettiin ensimmäiset Suomi-koulut. Muuttoliike Yhdysvaltoihin on suurin Suomen historiassa, sillä vuosien 1860-1920 välisenä aikana Yhdysvaltoihin muutti yli 300 000 suomalaista (Eichhorn 2006, 47 - 48; Kortekangas 2003, 28 - 29). Vuonna 2011 suomalaisia tai suomensukuisia henkilöitä on Yhdysvalloissa jo noin 650 000. (Embassy of Finland - Finland in the US)

Vaikka Yhdysvaltain Suomi-koulutoiminta alkoi suhteellisen myöhään, on se toiminut siitä lähtien erittäin aktiivisesti. Yhdysvaltain Suomi-kouluissa näkyy erityisen vahvasti vapaaehtoistoiminnan merkitys. Suomi-kouluja on perustettu aktiivisten vanhempien ja vanhempainyhdistysten toimesta, ja esimerkiksi Pohjois-Texasin Suomi-koulun opettajat eivät saa minkäänlaista rahallista korvausta, ja suomalaiset nuoret toimivat vapaaehtoisina kerho-avustajina. Kyseinen koulu oli viimeisen kartoituksen mukaan maailman suurin Suomi-koulu (Eichhorn 2006, 47 - 49). Vuonna 2011 Yhdysvalloissa toimi 18 Suomi-koulua. (Embassy of Finland - Learn to speak finnish)

Edellä esiteltyjen tutkimuksen kohdemaiden lisäksi Suomi-kouluja on perustettu myös Australiaan (vuonna 2011 maassa toimi neljä koulua), Etelä-Amerikkaan Chileen ja Argentiinaan sekä Afrikkaan Tansaniaan, Etelä-Afrikkaan, Marokkoon ja Keniaan. Aasiassa Suomi-kouluja oli vuonna 2011 Intiassa, Japanissa, Kiinassa, Papua-Uudessa-Guineassa, Singaporessa sekä Thaimaassa. Euroopassa Suomi-kouluja toimi myös Etelä-Euroopassa Kreikassa, Kyproksella, Italiassa, Portugalissa ja Espanjassa. Lisäksi kouluja on Virossa, Latviassa, Unkarissa,

Puolassa, Islannissa ja Tanskassa. (Eichhorn 2006, 42 – 54; Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja -nuorille)

Taulukko 1. Tutkimuksen Suomi-koulut

Maa	Aloitusvuosi	Ensimmäinen Suomi-koulu	Koulujen määrä vuonna 2011
Kanada	1960	Toronto	11
Brittein saaret	1972	Lontoo	18
Ranska	1974	Pariisi	3
Saksa	1976	Frankfurt	25
Sveitsi	1981	Zürich	10
Yhdysvallat	1982	Portland	18
Alankomaat	1981	Rotterdam	5
Belgia	1996	Antwerpen	1
Luxemburg	1984	Luxemburg	1
Yhteensä			87

Lähde: Eichhorn 2006; Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja – nuorille; Embassy of Finland - Finland in the US

2.2. Suomi-koulujen organisaatio

Suomi-koulut ovat itsenäisiä ulkomailla toimivia kerhoja. Vuonna 1974 Suomen opetusministeriöllä oli varattuna ulkosuomalaisten sivistyksellisen yhteyden säilyttämiseksi Suomeen, josta oli mahdollista myöntää muualla kuin Ruotsissa asuville lapsille ja nuorille harkinnanvaraista tukea. Opetusministeriö asetti työryhmän selvittämään Pohjoismaiden ulkopuolella olevien ulkosuomalaisten koulujen ja kerhojen avustuksia, ja laatimaan ohjeet ja säädökset toimintaa varten. Vuotta myöhemmin työryhmä jätti raportin, jossa todettiin suomalaisten jatkuvan liikkuvuuden vain lisäävän tarvetta sivistykselliselle yhteydelle kotimaahan. Siitä lähtien opetusministeriöltä on voinut hakea harkinnanvaraista tukea 3-18 vuotta vanhojen ulkosuomalaisten opetukseen. (Eichhorn 2006, 12 – 13,18)

Vuonna 1999 avustusten jako siirtyi opetusministeriön kansainväliseltä osastolta Opetushallituksen tehtäväksi. Vuodesta 2009 lähtien valtionavustusten jako siirtyi Suomi - Seura ry:lle. Opetushallitus valvoo edelleen avustusten jakoa. (Eichhorn 2006, 18; Opetushallitus - Suomi-koulut ulkomailla)

Suomi - Seura ry on maailmalle lähteneiden, siellä olevien ja sieltä palaavien ulkosuomalaisen etujärjestö. Suomi - Seuralta saa asiantuntijapalveluita muun muassa viranomaisasioiden hoitamiseen ulkomailla, seniori-neuvontaa sekä apua muiden suomalaisjärjestöjen löytämiseen ulkomaille lähettäessä. Suomi-seuralla on myös laaja tukihenkilöverkosto maailmalla. Suomi - Seura avustaa taloudellisesti ulkosuomalaisjärjestöjä ja tiedotusvälineitä. (Suomi-seura)

Valtionavustusta voi hakea jokainen Suomi-koulu, jossa opiskelee 3-18 vuotta vanhoja lapsia ja nuoria. Periaatteena on, että valtionavustuksella ei rahoitettaisi koko Suomi-koulun toimintaa, ja sen tähden esimerkiksi opettajan palkasta myönnetään avustusta 2/3 palkasta. Opettajille ei makseta kuin nimellistä korvausta, joka oli vuonna 2011 lähtökohtaisesti 22 euroa tunnilta. Valmistelutunneista ei makseta mitään, vaikka yhtä tuntia kohden valmisteluihin saattaa kulua kahdesta kolmeen tuntia. Alle 50 oppilaan koulut voivat hakea vuokratuloihin 1000 euroa, yli 50 oppilaan koulut 1300 euroa. Jokaista oppilasta kohden on mahdollista hakea 40 euron avustusta materiaalikuluihin. Avustuksiin on tehty kauan kaivattu korotus, sillä vuoden 1993 jälkeen avustukset olivat pysyneet samana, jolloin esimerkiksi opettajille maksettiin 2/3 17 euron tuntipalkasta. (Eichhorn 2006, 18 – 19; Suomi-seura)

Suomi-koulut rahoittavat toimintaansa muun muassa lukukausimaksuilla, myyjäisillä, erilaisilla tempauksilla ja kahvioilla. Jotkut Suomi-koulut ovat saaneet myös sponsoreita. Korkeimmat lukukausimaksut vuonna 2006 olivat Itävallassa (150 euroa) sekä Sveitsissä (134 euroa). Edullisimmat lukukausimaksut olivat Kanadassa ja Tanskassa, joissa molemmissa minimimaksu oli nolla euroa. Keskiarvo Suomi-koulujen lukukausimaksuissa vuonna 2006 oli 43 euroa. (Eichhorn 2006, 70)

Kartoituksen mukaan alle yksi prosentti Suomi-koulujen rahoituksesta tuli suomalaisilta firmoilta. Yksi firma mainittiin useaan otteeseen, nimittäin Finnair. Finnairin kerrottiin kuljettaneen ilmaiseksi materiaalia ja oppikirjoja lennoillaan. Uskonnolliset järjestöt eivät ole olleet tällä alueella sen aktiivisempia. Suomalaisten seurakuntien tuki näkyi enemmän tilojen käyttöön luovutuksena, sillä noin viidennes kartoitukseen vastanneista Suomi-kouluista ilmoitti kokoontuvansa seurakuntasalissa. Merimieskirkolla kokoontui neljä Suomi-koulua. Pääasiallisesti

kokoontumistiloina käytettiin kuitenkin tiloja paikallisilla kouluilla. (Eichhorn 2006, 71 – 72, 94)

Suomi-koulujen tärkein tavoite on jo mainittu suomen tai ruotsin kielen täydentävän opetuksen antaminen ulkosuomalaisille lapsille ja nuorille (Eichhorn 2006, 9; Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja –nuorille.) Tavoitteena on kuitenkin myös suomalaisen kulttuuriin ja perinteisiin tutustuttaminen. Suomalaisten juhlien yhdessä viettäminen Suomi-kouluissa on tärkeää yhteenkuuluvuuden tunteen ja motivaation ylläpitämisen takia. Myös vanhemmat saavat juhlissa tavata toisiaan, viettää tuttua juhlaa tutulla kielellä, ja samalla opettaa lapsilleen jotakin olennaista suomalaisesta kulttuurista. Tärkeimmiksi juhliksi vuoden 2006 kartoitukseen vastanneet mainitsivat joulujuhlan sekä kevät ja kesäjuhlat. (Eichhorn 2006, 78; Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja –nuorille)

Itse opetuksen ja juhlien lisäksi kaikki koulut ilmoittivat järjestävänsä oppilailleen myös kannustus- ja virkistystoimintaa, kuten erilaisille sijaintimaassa sekä naapurimaassa järjestettäville leireille, jossa oppilaat saavat tutustua paremmin oman ja naapurimaansa Suomi-koululaisiin. Lähes puolet kartoitukseen vastanneista Suomi-kouluista järjesti myös koulurutiineja katkovia retkiä esimerkiksi suomalaisiin taidenäyttelyihin, uimahalliin tai esimerkiksi läheiseen puistoon ulkoilun merkeissä. (Eichhorn 2006, 79)

Joka kolmas kartoitukseen vastannut Suomi-koulun johtaja ilmoitti oppilaiden osallistuneen Suomessa Kesälukioseuran ulkosuomalaisleireille, ja joka neljäs ilmoitti oppilaiden käyneen Suomessa ulkosuomalaisille järjestetyn rippileirin. Myös muille rippileireille, partioleireille ja luontoleireille ovat Suomi-koululaiset osallistuneet Suomessa. (Eichhorn 2006, 79 - 81)

Suomi-koulujen haasteiksi nähtiin erityisesti taloudellisen tilanteen kireys, joka vaikuttaa oppikirjatilanteeseen, jatkokoulutukseen ja tilojen vuokraukseen. Monet Suomi-koulut joutuvat käyttämään vanhoja oppikirjoja, ja kokoontumaan liian pienissä tai muuten sopimattomissa tiloissa. Opettajien jatkokouluttamiseen kaivattiin myös lisää panostusta. Myös Suomi-koulujen kirjastotilanne on huono. Jatkuvasti kansainvälistyvässä maailmassa ja suomalaisten maastamuuton lisääntyessä näihin asioihin tulisi kiinnittää yhä enenevässä määrin huomiota ja

taloudellisia resursseja, sillä suomalaisen kielen ja identiteetin säilyttäminen on ulkosuomalaisille lapsille ja nuorille elintärkeää ehyen minäkuvan säilyttämisen kannalta. (Eichhorn 2006, 88 - 96)

2.3. Ulkomailla asuvan suomalaisen lapsen perusopetus

Lapsen vanhemmilla on maasta ja paikkakunnasta riippuen lapsensa koulutuksen vaihtoehtoisiksi valittavanaan joko paikallinen koulu, kansainvälinen koulu, Eurooppa-koulu, ulkomailla toimiva suomalainen peruskoulu tai kotona tapahtuva opiskelu mahdollisilla etäopinnoilla täydennettynä. Useimmiten koulutusvaihtoehtoksi valitaan paikallinen koulu. (Opetushallitus - Kansainväliset koulut)

Kansainvälisiä kouluja on monissa suurkaupungeissa ympäri maailmaa. Niiden opetussuunnitelmat ja opetuskieli vaihtelevat, ja ne perivät lähes poikkeuksetta koulumaksuja. (Opetushallitus - Kansainväliset koulut)

Eurooppa-koulut ovat EU:n jäsenvaltioiden ja EU:n komission yhdessä hallinnoimia kouluja, jotka ovat pääasiassa tarkoitettu EU:n organisaatioiden virkailijoiden lapsille. Eurooppa-koulujen periaatteena ovat (Opetushallitus - Kansainväliset koulut; Schola Europaea - Grundprinzipien und Zielvorstellungen):

- tukea lasten kulttuurista identiteettiä, samalla eurooppalaista identiteettiä ja yhteistä kansalaisuutta vahvistaen
- tarjota lapsille laaja ja korkealaatuinen yleissivistävä koulutus esikoulusta ylioppilastutkintoon saakka
- opettaa suvaitsevaisuutta, yhteistyötä, kommunikaatiota ja muiden ymmärtämistä omassa yhteisössä ja sen ulkopuolella
- turvata äidinkielen ja vieraiden kielten taito
- korostaa opetuksessa eurooppalaisia ja globaaleja teemoja
- vahvistaa oppilaan henkilökohtaista, sosiaalista ja koulutuksellista kehitystä seuraavaa koulutustasoa varten

Ulkomailla toimivissa peruskouluissa tilapäisesti ulkomailla asuville suomalaisille lapsille annetaan Suomen opetussuunnitelman mukaista opetusta suomen kielellä. Ulkomailla toimivat suomalaiset peruskoulut voivat periä oppilailtaan lukukausimaksuja, sillä ilmainen perusopetus ei koske ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia. Tällä hetkellä toiminnassa on kuusi ulkomailla toimivaa peruskoulua: Espanjan Aurinkorannikolla, Belgiassa Brysselissä, Venäjällä Moskovassa ja Pietarissa sekä Virossa Tallinnassa ja Tartossa. (Opetushallitus - Kansainväliset koulut; Schola Europaea - Grundprinzipen und Zielvorstellungen)

Kotona tapahtuva opiskelu ja etäopiskelu on silloin vaihtoehto, kun ulkomailla oleskelu on lyhytaikaista, tai muuten mahdotonta järjestää vaikka paikallisessa koulussa. Monissa maissa on kuitenkin koulupakko, joten ensin tulee selvittää onko lapsen mahdollista opiskella vain kotona. Kansanvalistusseuran ylläpitämä Etäkoulu Kulkuri mahdollistaa etäopiskelun suomen perusopetuksen oppiaineissa. Tällä hetkellä Etäkoulu Kulkuria käy noin 400 oppilasta noin 70 maassa. Usein etäopiskelu on tärkeää myös koulua käyville ulkosuomalaislapsille, sillä Eurooppa-kouluja lukuun ottamatta suomen kielen ja toisen kotimaisen opiskelu on usein mahdotonta paikallisissa kouluissa. Suomen perusopetuksen mukaisten oppiaineiden opiskelu helpottaa lyhytaikaisesti ulkomailla oleskelleen lapsen paluuta Suomen peruskouluun. (Opetushallitus - Kansainväliset koulut; Etäkoulu Kulkuri - Koulusi maailmalla)

3. USKONTOKASVATUKSEN PERUSTELUT

3.1. Koulun ja kirkon uskontokasvatus

3.1.1. Koulun uskonnonopetuksen perustelut

Vuosina 1967 - 1970 käydyssä keskustelussa ja neuvotteluissa uskonnonopetuksen asemasta peruskoulun opetuksessa esille nousi viisi uskonnonopetusta puolustavaa argumenttia: kasteopetusperustelu, kulttuurihistoriallinen, antropologinen, yhteiskunnallinen ja eettinen perustelu. (Kähkönen 1976, 214, 231 – 232)

Kasteopetusperustelu nähdään kouluopetuksessa vieraana perusteluna, koska sillä tarkoitetaan että myös uskonnonopetus koulussa on kastekäskyyn perustuvaa kirkon opetusta. Kirkolla on omat uskonnollisen kasvatuksen muodot kuten kirkon lapsi- ja perhetyö, joten kasteopetusperustelusta katsoen uskonnonopetus kirkon opetuksena on sen omissa järjestelmissä. Koulu opettaa opetusaineita omista lähtökohdistaan katsoen. (Kallioniemi 2005, 32; Kähkönen 1976, 232 - 233)

Kulttuurihistoriallisen perustelun mukaan uskonnollisten symbolien ja kertomusten tunteminen on tärkeä osa länsimaisen kulttuuriperinnön tuntemisessa. Koulun tehtävänä on varmistaa, että oppilas ymmärtää omaa ympäristöään ja kulttuurihistoriaansa, se on yhteiskunnallinen velvoite. (Kallioniemi 2005, 33; Kähkönen 1976, 233 – 234)

Antropologisessa perustelussa uskonto nähdään osana oppilaan persoonan kehittymiseen vaikuttavana osana. Uskonto nähdään tärkeäksi osaksi ihmisyyttä, kokonaispersoonallisuutta. Oppilaan oikeus saada pohtia eksistentiaalisia kysymyksiä uskonnonopetuksen osana on tärkeää oppilaan mielenterveyden edistämisen kannalta. Yhteiskunnan ja koulun on otettava oppilaiden kokonaisvaltainen hyvinvointi huomioon tälläkin alueella. (Kallioniemi 2005, 33; Kähkönen 1976, 234 – 235)

Yhteiskunnallisessa perustelussa kansalaiskasvatuksen näkökulma nousee esille. Oppilaan valmiuksia toisten ihmisten ja katsomusten kohtaamiseen tulee tukea. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa ei voi enää välttyä kohtaamasta muiden uskontojen ja katsomusten edustajia, ja heidän kohtaamisensa tukena tulee

uskonnonopetuksen merkitys olennaiseksi. (Kallioniemi 2005, 33; Kähkönen 1976, 235 - 236)

Yleissivistävässä koulussa eettisen opetuksen antaminen on olennainen osa uskonnonopetusta. Uskonnonopetuksen eettisessä perustelussa uskonnonopetusta perustellaan nimenomaan uskonnon vahvalla eettisellä sisällöllä, joka on olennainen osa oppilaiden arvokasvatusta. (Kallioniemi 2005, 34; Kähkönen 1976, 236 -237)

Näiden viiden uskonnonopetuksen perustelun lisäksi Kallioniemi (2005) esittelee yleissivistyksellisen perustelun sekä monikulttuurisuusperustelun. Yleissivistyksellisessä perustelussa on osittain samaa kuin antropologisessa sekä kulttuurihistoriallisessa perustelussa. Uskonnon tunteminen nähdään tärkeäksi osaksi yleissivistystä, joka on välttämätön ympäröivän maailman ymmärtämiseen. Monikulttuurisuusperustelu on noussut erityisesti 2000-luvun alun jälkeen keskeiseksi perusteluksi uskonnonopetukselle. Siinä missä on tärkeää tuntea omaa uskontoaan ja sen historiaa, on myös tärkeää tuntea ympäröivän maailman ja yhteiskunnan eri uskontojen ja katsomusten taustoja ja ajatusmaailmaa. Uskonnonopetus antaa mahdollisuuden oppia tuntemaan eri uskontoja ja katsomuksia, ja näin ollen antaa valmiuksia uskontodialogiin muiden uskontojen edustajien kanssa. (Kallioniemi 2005, 34)

3.1.2 Kirkon varhaiskasvatuksen perustelut

Kirkon varhaiskasvatuksen perustelut ovat moninaiset. Lähtökohdiksi Lapsi on osallinen (2008) asiakirja esittelee kahdeksan eri perustelua. Ensimmäisenä mainitaan kaksi raamatullista perustelua, eli lähetyskäskyn (Matt. 28: 18 – 20), sekä lasten evankeliumin (Mark. 10: 13 – 16). Näiden raamatunkohtien esimerkin mukaisesti kirkko näkee jokaisen lapsen ja nuoren olevan ainutlaatuisia Jumalan valtakunnan jäseniä, ja jokaista tulee arvostaa ja kunnioittaa omana itsenään, kristillisen ihmiskäsityksen mukaisesti Jumalan luomana kuvana itsestään. Jeesus asetti lapsen aikuiselle esimerkiksi, ja tämän mukaisesti lasta kunnioitetaan kirkon varhaiskasvatuksessa arvokkaana Jumalan luomuksena. (Lapsi on osallinen 2008, 11)

Kasteessa lapsi otetaan kirkon ja Jumalan valtakunnan täysvaltaiseksi jäseneksi. Kasteessa vanhemmat, kummit ja seurakunta saavat kaste- ja lähetyskäskyn mukaisen tehtävän pitää huolta lapsesta ja kasvattaa tätä yhdessä kristillisen opin mukaisesti. Seurakunnan tehtävänä on huolehtia kaiken ikäisten kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisestä elämästä. Kirkon varhaiskasvatus perustuu kasteessa saadulle kasvatuskumppanuudelle, mutta lähetyskäskyn mukaisesti kirkon varhaiskasvatuksen piiriin ovat tervetulleita myös ne lapset ja nuoret, joita ei ole kastettu, tai jotka ovat edustavat muita uskontoja. (Lapsi on osallinen 2008, 11 – 12)

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategian *Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa* (2010) mukaan kirkon kasvatustyön päämääränä on antaa lapsille ja nuorille perheineen mahdollisuus kohdata armollinen Jumala. Strategia korostaa osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja rakastavaa välittämistä. (Lapsi on osallinen 2008, 12)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia 2015 *Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö* sisältää myös kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen suuntaviivat. Strategiassa kirkon arvoiksi määritellään pyhän kunnioituksen, vastuullisuuden, oikeudenmukaisuuden ja totuudellisuuden. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin laatiman varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Vasu) tavoitteena ensisijaisesti on parantaa lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia Suomessa. Vasu on tehty yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, opetushallituksen, Kuntaliiton, Kirkkohallituksen ja muiden asiantuntijatahojen kanssa. Kirkon varhaiskasvatuksessa sitoudutaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet – asiakirjaan siten, että perustana kuitenkin on kirkon oma opetus ja kristillisen opin mukaiset tavoitteet. (Lapsi on osallinen 2008, 12)

Yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien sopimuksen 14. artiklassa (1998) on taattu lapselle ajattelun, omantunnon ja uskonnon vapaus. Lapsella on oikeus oman uskonnon kasvatukseen ja hengelliseen ohjaukseen, minkä perusteella kirkon varhaiskasvatuksella on velvollisuus lapsen kokonaisvaltaisen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseen. (Lapsi on osallinen 2008, 13)

3.2. Uskonnonopetuksen neljä tehtävää

Koulun uskonnonopetuksen tehtävänä suomalaisessa yhteiskunnassa on antaa oppilaalle valmiudet oman elämäkatsomuksen ja oman identiteetin rakentamiseen. (Kallioniemi 2005, 41)

Ensimmäinen tehtävä on uskon perusolemuksen selventäminen lapsille ja nuorille. Nykyaikaisessa maailmassa ei ole enää taattua, että oppilas ymmärtää mistä uskonnossa on kyse. Uskonto moninaisuudessaan ei avaudu pelkän tiedon ja järjen avulla. Sama koskee elämää itsessään, ja oppilaille tulisikin antaa mahdollisuus ymmärtää, että elämään liittyy myös järjen ulottumattomissa olevia, epärationaalisia asioita. Uskonnonopetuksen tulisi antaa mahdollisuus havaita pyhyiden läsnäolo. (Kallioniemi 2005, 41 – 42)

Toisena tehtävänä on omaan uskontoon tutustuminen. Suomi on kasvavan maahanmuuton maa, jossa monikulttuurisuuden myötä tulee myös moniuskontoisuus. Tässä tilanteessa oman uskonnon tunteminen on otettava vakavasti. Suomalainen kulttuuri ja identiteetti ovat muodostuneet vahvasti luterilaiselle uskontulkinnalle sen antamille arvoille. Vaikka monet suomalaiset ovat kirkosta vieraantuneet, tulee kirkko tietyissä elämän käännekohtissa ajankohtaiseksi monille, ja sen merkitys tulee uudella tavalla eläväksi. Uskonnonopetuksen tehtävänä tulee olla valmiuksien antaminen oman uskonnon ja sen elämäntulkintojen ymmärtämiseen. (Kallioniemi 2005, 42)

Suomesta tulee kokoajan monikulttuurisempi. Tähän liittyy myös uskonnonopetuksen kolmas tehtävä, joka on valmiuksien antaminen oppilaille elämään moniuskontoisessa maailmassa. Ymmärtääkseen muita, on ensin ymmärrettävä itseään, ja omaa kulttuurista pohjaansa. Työelämä tulevaisuudessa tulee tapahtumaan monikulttuurisessa ja moniuskontoisessa maailmassa, ja tällaisessa ympäristössä työskenteleminen vaatii tietoa niin omasta kuin muistakin uskonnoista ja arvopohjista. (Kallioniemi 2005, 42 – 43; Komulainen 2007)

Neljäntenä tehtävänä uskonnonopetuksella on eettisen ulottuvuuden ymmärtäminen. Nykyisessä globalisoituvassa maailmassa arvoristiriidat ovat väistämättömiä, jolloin etiikka on keskeisessä asemassa. Oman ja muiden uskontojen ja arvopohjien tunteminen auttaa näissä ristiriidoissa.

Uskonnonopetuksen tehtäväksi voidaan asettaa uskonnollisen kompetenssin rakentamiseen tarvittavien valmiuksien antaminen. Uskonnollinen kompetenssi tarkoittaa kykyä tarkastella omaa uskonnollisuuttaan, sekä suhteuttaa se oman elämäkatsomuksen kehittymiseen. Uskonnolliseen kompetenssiin sisältyy myös kyky arvostaa toisia uskontoja ja katsomuksia, ja valmius dialogiin uskonnollisissa ja eettisissä kysymyksissä. Oman uskonnon ja muiden uskontojen oppiminen kuuluu ihmisen kokonaisvaltaiseen kasvamiseen ja kehittymiseen. Uskonnolla oppiaineena on nykyisessä muuttuvassa yhteiskunnallisessa tilanteessa merkittäviä tehtäviä, sillä se antaa oppilaille aineksia oman identiteetin ja elämänpolitiikan ehyeen rakentamiseen. (Kallioniemi 2005, 43 – 44)

Lapsen hengellisen hermistymisen hetkiä voi tulla tavallisissa arjen tilanteissa, tai riemun, ilon, surun tai vaikka pelon kokemuksesta. Lapsen hengellinen kehitys tapahtuu tavallisissa arkipäiväisissä tilanteissa kotona, koulussa tai varhaiskasvatuksen parissa. Lapsen hengellisyys on ihmettelyä, ihailua ja uuden tutkimista ja löytämistä. Siihen vaikuttaa merkittävästi lapsen ja aikuisen varhainen vuorovaikutus. Kasvattajan on tärkeää tiedostaa lapsen hengellisyys ja sen antamat mahdollisuudet esimerkiksi ryhmätilanteissa, jolloin aistikokemukset voivat olla lapsen hengellisen kehittymisen kannalta tärkeitä. Lapsen hengellisyyden kehittymiselle ei tarvita tiettyä aikaa ja paikkaa, vaan vain turvallinen ympäristö ja siihen mahdollistavat tilanteet. (Lapsi on osallinen 2008, 13 – 14)

3.3. Uskonnonopetus kansainvälisessä kontekstissa

Eurooppalaiseen uskonnonopetukseen vaikuttavat useat tekijät, kuten maan ja alueen uskonnollinen luonne, uskonnon merkitys yhteiskunnassa, kasvatus- ja koulutusjärjestelmä, sekä maan ja alueen historia ja politiikka. Peter Schreiner (2005) esittelee John Hullin kolme lähestymistapaa uskonnonopetukseen. Ensimmäinen lähestymistapa on oppia uskonto (into religion), mikä tarkoittaa yhden tradition oppimista uskonnonopetuksessa (Schreiner 2005, 76). Tämä opetustapa on käytössä eräissä Keski- ja Itä-Euroopan maissa, kuten Tšekin tasavallassa (Ziebertz & Riegel 2009, 50). Toinen lähestymistapa on oppia uskontoa (about religion), mikä viittaa uskonnolliseen asiantuntijuuteen ja

uskontotieteeseen. Tämän opetustavan mukaan oppilas oppii mitä uskonto tarkoittaa yksilön elämässä, millaisia arvoja se sisältää, mitä tapoja se edustaa, ja mitä uskomuksia kyseinen uskonto edustaa. Tavoitteena on, että oppilas oppii ymmärtämään miten uskonto vaikuttaa yksilön toimintaan, ja kuinka uskonto vaikuttaa yhteiskunnassa. Tämä lähestymistapa on yleisin, ja käytössä muun muassa Saksassa ja Irlannissa. (Schreiner 2005, 76; Ziebertz & Riegel 2009, 74, 88) Kolmas lähestymistapa oppia uskonnosta (from religion) tarkoittaa sitä, että oppilasta kannustetaan miettimään omia elämäkokemuksiaan eri maailmanuskontojen ja filosofoiden avulla. Oppilaan omat kokemukset ja pohdinta ovat tämän lähestymistavan keskiössä. Tämä lähestymistapa on käytössä muun muassa Maltalla. Useimmissa maissa uskonnonopetus sisältää elementtejä kaikista näistä lähestymistavoista. (Schreiner 2005, 76; Ziebertz & Riegel 2009, 131)

Euroopan uskonnonopetuksen mallit voidaan jaotella kahteen eri osaan; uskontotiedelähtöinen lähestymistapa ja tunnustuskuntalähtöinen lähestymistapa. Uskontotiedelähtöisessä lähestymistavassa opetuksen sisällön, opettajien koulutuksen, opetusmateriaalien hankinnan ja opetussuunnitelman laadinnan hoitaa valtio. Tunnustuskuntalähtöisessä lähestymistavassa vastaavat tehtävät hoitaa aina kyseinen uskonnollinen yhdyskunta. Vahvasti katolisissa maissa kuten Italiassa, Espanjassa, Portugalissa ja Puolassa uskonnonopetukseen vaikuttaa yhden uskontokunnan valta-asema. Esimerkiksi Italiassa pienet protestanttiset kirkkokunnat eivät käytä lain takaamaa oikeuttaan oman uskonnon opetukseen, vaan katolinen usko on se jota kouluissa opetetaan. (Schreiner 2005, 76 – 77)

Uskontokuntalähtöisyys ei kuitenkaan tarkoita aina sitä, että valtion kirkko tai jokin tietty uskontokunta olisi hallitseva, vaan mahdollisesti valtion neutraalia suhdetta uskontoon, sekä valtion pyrkimykseen yksilön uskonnonvapauteen. Maissa, joissa uskonnonopetus perustuu uskontokuntalähtöisyyteen, on tarjolla monien uskontojen opetusta, ja lisäksi mahdollisesti myös etiikkaa tai filosofiaa. Tällaisia maita ovat esimerkiksi Itävalta, Belgia ja Saksa. Maissa, joissa uskonnonopetus perustuu uskontotieteelliseen lähestymistapaan, ei yleensä ole valinnanvapautta. Opetus ei ole täysin arvovapaata, mutta se suhtautuu neutraalisti kaikkiin maailmankatsomuksiin. Opetuksessa käsitellään elämäkysymyksiä ja välitetään uskonnollista tietoa. Näin ollen uskonnonopetus sopii kaikkien uskontokuntien jäsenille, vaikka joissakin tämän lähestymistavan omaavissa maissa on pienempien

uskontokuntien jäsenillä mahdollisuus valita millaiseen uskonnonopetukseen he osallistuvat. (Schreiner 2005, 77 – 78)

Euroopan maissa julkisten ja yksityisten koulujen välinen suhde vaikuttaa uskonnonopetuksen asemaan koulussa. Esimerkiksi Ranskassa, jossa valtio ja kirkko ovat erotettuja toisistaan, noin 20 % oppivelvollisista käy yksityisiä katolisia kouluja, jotka ovat olennainen osa Ranskan koulujärjestelmää. Monissa muissakin maissa yksityisten koulujen merkitys on huomattava, kuten Hollannissa, jossa kaksi kolmasosaa kouluista on kristillisiä yksityiskouluja. (Schreiner 2005, 77)

Yhdysvaltojen tilanne on hyvin samanlainen kuin Ranskan, eli valtio ja kirkko ovat erotettuja. Yhdysvalloissa tilanne on kuitenkin hyvin herkkä, ja osittain myös tulkinnanvarainen. Julkisissa kouluissa ei opeteta uskontoa, mutta myös Yhdysvalloissa on yksityisiä eri uskonnollisten yhdyskuntien ylläpitämiä kouluja. Kanadassa uskonnonopetuksen tilanne vaihtelee provinseista ja territorioista riippuen. Esimeriksi Quebecin provinssissa katolisen ja luterilaisen uskon uskonnonopetus on korvattu kaikille pakollisella etiikan ja uskonnollisen kulttuurin kurssilla. Ontarion provinssissa opetetaan alakouluissa monien uskonnollisten traditioiden uskomuksia ja tapoja. (Darden, 2006; Education About Religion in Ontario Public Elementary Schools 1994; Ethics and Religious Culture Program 2012)

Yhteiskuntien muutokset vaikuttavat uskonnonopetukseen niin Euroopassa kuin Pohjois-Amerikassakin. Yhteiskunnat sekularisoituvat eli maallistuvat samaan aikaan kuin ne myös modernisoituivat yhä entisestään. Uskonnonopetuksessa tarvitaan useiden uskontojen opetusta, ja monikulttuurisuuden haasteet tulee ottaa vakavasti myös uskontojen opetuksessa. Uskonnonopetuksen tulisi lähestymistavasta riippumatta kehittää oppilaan kykyä ratkaista erilaisia konfliktitilanteita, antaa valmiuksia oman identiteetin rakentamiseen ja siihen liittyvien kysymysten ja haasteiden käsittelyyn, sekä antaa rohkeutta ja taitoja erilaisuuden kohtaamiseen. (Schreiner 2005, 79 – 80)

4. SOPEUTUMINEN SIIRTOLAISUUDESSA

4.1. Kulttuurishokki ja sopeutuminen uuteen kulttuuriin

Lapset ja nuoret kokevat ulkomaille muuton yksilöllisesti. Suomi-koulujen oppilaissa on monista erilaisista taustoista tulevia lapsia ja nuoria. Osa saattaa olla jo vuosia ulkomailla asuneita, ja tai jopa ulkomailla syntyneitä toisen polven suomalaisia. Näitä lapsia ja nuoria sopeutumisen vaikeudet eivät enää kosketa. Yhä kasvava osa Suomi-koulujen oppilaista on kuitenkin kausi-muuttajien lapsia, jotka saattavat asua yhdessä maassa vain muutamien vuosien ajan, ja vaihtaa sen jälkeen taas uuteen maahan, tai palata kotimaahan (Eichhorn 2006 93 – 94). Näiden lasten ja nuorten kontekstista katsoen tarkastelen tässä kappaleessa sopeutumisen kysymyksiä, kuten kulttuurishokkia ja kolmannen kulttuurin lapsuuden vaikutuksia.

Kulttuurishokilla tarkoitetaan jännitystilaa, joka aiheutuu uuteen maahan asettumisesta, jonka kieli, kulttuuri ja arvomaailma poikkeavat totutusta. Kulttuurishokki voi lievimmillään tarkoittaa koti-ikävää ja epävarmuutta omasta sopeutumisesta, pahimmillaan se voi olla masennuksen laukaisija ja aiheuttaa paluun kotimaahan. (Junkkari & Junkkari 2003, 49)

Kulttuurishokilla on monia oireita, joista yleisimpiä ovat (Junkkari & Junkkari 2003, 49):

- avuttomuuden tunne ja halu riippuvuuteen omista maanmiehistä
- liiallinen huoli hygieniasta
- paikallisten tapojen ja kielen oppimisen vastustaminen
- unettomuus, tai jatkuva uneliaisuus
- yletön huolestuminen mitättömästä kivusta
- syömishäiriöt
- alkoholiongelmat
- koti-ikävä
- huoli petetyksi, ryöstetyksi tai loukatuksi tulemisesta
- eristäytyminen ja tai apatia

Oireet ovat luonnollisesti yksilöllisiä, eikä aina voida tarkalleen sanoa, mikä johtuu kulttuurishokista ja mikä oire jostakin muusta. (Junkkari & Junkkari 2003, 49 – 50)

Kulttuurishokki alkaa usein jostakin negatiivisesta tapahtumasta, joka asettaa omat näkemykset ja kokemukset koetukselle ja vertailun kohteeksi uuden maan tapojen kanssa. On täysin luonnollista, että uudessa kulttuurissa ja ympäristössä monet asiat ovat vieraita, ja ihminen joutuu kohtaamaan uudella tavalla oman ajatusmaailmansa ja tapansa. (Junkkari & Junkkari 2003, 49)

Kulttuurishokki mielletään usein negatiiviseksi kokemukseksi, mutta siitä voidaan löytää myös positiivinen puoli. Ihminen joutuu prosessissa kohtaamaan omat heikkoutensa ja pelkonsa kuten ennakkoluulonsa, rasisminsa ja avuttomuutensa, mutta voi löytää itsestään uudella tavalla myös vahvuuksia: kärsivällisyyttä, kekseliäisyyttä ja osaamista. (Junkkari & Junkkari 2003, 49 – 50; Saviaro & Helaniemi 2005, 76 – 78)

Lapset kokevat kulttuurishokin usein eri tavalla kuin aikuiset. Aikuisilla on jo vahva oman kulttuurin tuntemus ja suomalainen kulttuuri-identiteetti. Mitä vanhempi lapsi on, sitä vahvempi suomalainen kulttuuri-identiteetti hänellekin on ehtinyt muodostua. Silti lapsen kulttuurishokin aiheuttajat ovat erilaisia kuin aikuisella. Lapsi oireilee helposti eristyneisyytenä ja itkuisena koti-ikäväinä. (Tikka 2004, 54 – 58)

Lapsen kulttuurishokkiin vaikuttavat monet tekijät. Siihen vaikuttavat esimerkiksi se, onko hän ainoa lapsi, kuinka vanha hän on, onko muutto ulkomaille ensimmäinen, vai onko hänelle kenties ehtinyt kertyä kokemuksia jo jostain muustakin kulttuurista kuin kotimaan. Uudessa maassa konflikteja saattavat aiheuttaa uusi ympäristö ja ilmasto, vieras kieli, ruokailutottumukset, poikkeava ulkonäkö kuten ihonväri, ja kenties myös liikkumisen vapauden rajoittuminen. Suomalaiselle lapselle on hyvin eri asia muuttaa Ruotsiin kuin esimerkiksi Saudi-Arabiaan tai Intiaan. (Saviaro & Helaniemi 2005, 80 – 81; Tikka 2004, 54 – 57)

Lapsen kulttuurishokin oireita tulisi käsitellä vanhempien kanssa siinä missä aikuistenkin oireita. Käsittelemättöminä ne voivat aiheuttaa monenlaisia kauaskantoisia seurauksia, kuten pysymättömyyden tunnetta, epäonnistumisen kierrettä ja etnosentrismiä eli omaan kulttuuriin painottumista ja jopa rasismia.

Kuitenkin lasten on todettu sopeutuvan siirtolaisuuteen usein paremmin kuin aikuisten. (Tikka 2004, 54 – 59)

Sopeutumisessa uuteen maahan on yleensä neljä vaihetta. Ensimmäinen vaihe eli niin sanottu kuherruskuukausi kestää yleensä muutaman kuukauden ajan. Silloin muuttaja on innostunut uudesta kotimaastaan ja sen ihmisistä, ja muuttaja saattaa nopeasti oppia tärkeimmät tervehdykset ja tavat. (Saviaro & Helaniemi 2005, 78)

Toisessa vaiheessa tulee turhautuminen ja kulttuurishokki. Kulttuurishokkia seuraa noin puoli vuotta uudessa maassa asuttua kolmas vaihe, eli hyväksymisvaihe. Tällöin muuttaja ymmärtää, että ympäristö ei tule muuttumaan, vaan hänen tulee muuttaa ajatusmallejaan ja toimintatapojaan. Tässä vaiheessa muuttaja alkaa myös oppia paremmin uutta kieltään, ja selviytyy sillä arkielämän tilanteissa. Muuttaja tiedostaa oman kulttuurinsa ja identiteettinsä. (Saviaro & Helaniemi 2005, 78 – 79)

Hyväksymisvaihetta seuraa sopeutumisvaihe, jolloin tilanne rauhoittuu, ja muuttaja löytää nautittavia asioita uudesta ympäristöstään ja uuden maansa ihmisistä. Muuttaja saattaa vieläkin kokea stressiä ja avuttomuutta joissakin tilanteissa, mutta hän selviytyy niistä ilman kriisiä. Muuttaja ymmärtää paremmin omaa kulttuuritaustansa ja sen eroavaisuudet uuteen kulttuuriin, ja näiden vaikutukset omaan identiteettiinsä. Muuttaja kokee kuuluvansa uuteen kulttuuriin. (Saviaro & Helaniemi 2005, 79)

4.2. Kolmannen kulttuurin lapset

Kolmannen kulttuurin lapsi on määritelty seuraavasti (Pollock & van Reken 2009, 13):

A Third Culture Kid (TCK) is a person who has spent a significant part of his or her developmental years outside the parent's culture. The TCK frequently builds relationships to all of the cultures, while not having full ownership to any. Although elements from each culture

may be assimilated into the TCK's life experiences, the sense of belonging is in relationship to others of similar background.

Kolmannen kulttuurin lapsi on siis elänyt merkittävän osan kehityksen vuosistaan muualla kuin vanhempiensa kulttuurissa. Kolmannen kulttuurin lapsi kehittää suhteen kaikkiin kulttuureihin, mutta ei ole minkään kulttuurin täysivaltainen jäsen. Kolmannen kulttuurin lapsi saa vaikutteita jokaisesta kulttuurista ja hänen elämänsä muokkaantuu niiden perusteella, mutta hän kokee eniten kuuluvansa samaan kulttuurin muiden saman taustan omaavien kanssa.

Kolmatta kulttuuria voi kuvailla myös seuraavanlaisesti (Tikka 2004, 14 –15):

Lapsen ensimmäinen kulttuuri määräytyy vanhempien kulttuurista tai lapsen omasta kansalaisuudesta käsin. Jos vanhemmat ovat eri kulttuureista, lapsella on kaksi ensimmäistä kulttuuria. Toinen kulttuuri tai toiset kulttuurit määräytyvät niistä maista käsin, joissa lapsi on elänyt ulkomailla. Kolmas kulttuuri asettuu ensimmäisen ja toisen kulttuurin tai toisten kulttuurien välimaastoon. Se kehittyy kansainvälisen elämän myötä tasapainottamaan lapsen kulttuurisia kokemuksia. Se vaatii muuton kulttuurista toiseen.

Käsitteen kolmas kulttuuri kehittivät jo 1950-luvulla sosiologit Ruth ja John Useem, jotka tutkivat Intiassa amerikkalaisten työntekijöiden sopeutumista. He huomasivat lasten sopeutuvan aivan eri tavalla kuin aikuisten, ja ryhtyivät tutkimaan sitä uudenaikaisena kulttuurina, kulttuurina kulttuurien välissä, jonka nimesivät kolmanneksi kulttuuriksi. (Pollock & van Reken 2009, 14 – 15; Tikka 2004, 14)

Huolimatta siitä, että kolmannen kulttuurin lapsilla on hyvin erilaiset taustat ja lähtökohdat, on heillä kuitenkin hyvin samanlaisia piirteitä. Kolmas kulttuuri on vahva identiteetti, jota ei ole syytä aikuistumisen myötä hälventää, vaikka joillakin aikuisiksi kasvaneilla kolmannen kulttuurin lapsilla on tarvetta hylätä kolmas kulttuuri ja samaistua synnyinmaansa kulttuuriin. (Pollock & van Reken 2009, 13 – 14; Tikka 2004, 15 – 16)

Monikulttuurinen lapsuus on sekä etu, että haitta. Kolmannen kulttuurin lapsilla on usein laajentunut maailmankuva, mutta samalla heidän käsitys lojaliteetista voi olla hämmentynyt, sillä lapsi on jo pienestä pitäen huomannut, että on monia eri tapoja hahmottaa tätä maailmaa. Toisekseen kolmannen kulttuurin lapsen maailmankuva on moniulotteisempi kuin yhdessä kulttuurissa eläneen lapsen. Kuitenkin monikulttuurisuuteen voi liittyä myös kipua, kun maailmalla tapahtuvat ikävät asiat saattavat tulla kolmannen kulttuurin lapselle lähelle, sillä esimerkiksi tietyssä maassa syttyvä sota voi olla uhkana hänen lapsuudenystävillään ja kotiseudulleen. (Junkkari & Junkkari 2003, 121)

Kolmanneksi monikulttuurisuus rikastuttaa heidän elämäänsä, sillä heillä on kokemuksia monien eri kulttuurien käytännöistä. Toisaalta taas he saattavat olla hyvin tietämättömiä kotikulttuurinsa erityispiirteistä ja tavoista. Neljänneksi kolmannen kulttuurin lapsuus tekee lapsesta usein niin sanotun sillanrakentajan monien kulttuurien välille, ja hän osaa olla kotonaan kulttuurissa kuin kulttuurissa. Toisaalta se voi aiheuttaa siirtolaisena olemisen tunnetta kaikissa kulttuureissa, eikä mikään tunnu täysin omalta. Viidenneksi monikulttuurinen lapsi on usein hyvin ennakkoluuloton, mutta samalla hyvin ennakkoluuloinen. Lapsuus erilaisessa ympäristössä ja erilaisten ihmisten ympäröimänä on tehnyt heistä ennakkoluulottomia, mutta samalla kolmannen kulttuurin lapsi voi olla hyvin ennakkoluuloinen ja ylemmydentuntoinen kotikulttuuriaan ja sen tapoja ja ihmisiä kohtaan. (Junkkari & Junkkari 2003, 121 – 123; Pollock & van Reken 2009, 100 – 105)

Parhaassa tapauksessa kolmannen kulttuurin lapsuus antaa paljon. Lapsi oppii monikulttuurisuutta, kieli- ja sosiaalisia taitoja. Kuitenkin kansainvälisen lapsuuden on todettu myös aiheuttavan lapsille juurettomuutta ja levottomuutta. Näihin asioihin vanhempien tulisi varautua heidän suunnitellessaan ulkomaille lähtöä. (Junkkari & Junkkari 2003, 124 – 125)

4.3. Uskonnollisuuden merkitys siirtolaisuudessa

Ihmiset voivat olla eri tavalla uskonnollisia. Siirtolaisuus voi vaikuttaa uskonnolliseen sitoutumiseen, käyttäytymiseen ja uskonnollisiin ajatusmalleihin monella eri tavalla. Normaalioloissa uskonnollisuus pysyy varsin samanlaisena henkilön ohitettua nuoruusiän, mutta siirtolaisuus tuo eteen monenlaisia uusia tilanteita ja mahdollisia konflikteja, jolloin myös uskonnollisuus voi olla muutoksen edessä. (Räsänen 2004, 28 - 34)

Tutkimuksessaan belgiansuomalaisten sopeutumisesta ja uskonnollisuudesta Räsänen (2004) toteaa, että suomalaisen kirkon tulee olla siellä missä suomalaisten keskittymä on, sillä belgiansuomalaiset haluavat osallistua nimenomaan suomalaisen seurakunnan toimintaan, vaikkakin heidän osallistumishalukkuutensa säännölliseen kirkolliseen toimintaan oli vähäistä. Satunnainen osallistuminen ja esimerkiksi erilaisten tempausten järjestäminen kiinnosti huomattavasti suurempaa joukkoa. (Räsänen 2004, 153)

Belgiansuomalaisia kiinnostaa sellainen kirkollinen työ, joka on satunnaisesti toteutettavaa, ja jolla on selkeä ajallinen ja paikallinen takaraja, ja joka ylläpitää yhteishenkeä ulkosuomalaisten parissa, kuten lasten ja nuorten parissa tehtävä toiminta. (Räsänen 2004, 154)

Tutkimuksen mukaan belgiansuomalaiset arvostavat yleisesti uskontojen tuntemusta ja joitakin kristillisyyden erityiskysymyksiä. Belgiansuomalaiset kokevat tärkeäksi uskonnon merkityksen kulttuurien ymmärtämisessä ja yhteiskunnassa. Muiden kuin oman uskonnon tuntemusta pidettiin tärkeänä, eikä uskontokasvatuksen tulisi tukea kansallista identiteettiä. Belgiansuomalaiset kannattavat yhtenäisen kristillisen kulttuurin sijasta monikulttuurisuutta, mutta eivät silti hylkää kristillistä maailmankuvaa, sillä monien vanhempien mielestä lapsen maailmankuva voisi olla kristillinen. Uskonnon kasvatuksellinen merkitys olikin tutkimuksessa uskonnon tärkein tekijä heti uskonnon kulttuurisen merkityksen jälkeen. (Räsänen 2004, 158 – 159)

Tutkimuksessaan floridansuomalaisten elämästä Suojanen & Suojanen (2000) totesivat, että vaikei uskonnollisuus ollut primääri tutkimustehtävä, se tuli monessa haastattelussa ilmi. Tutkimuksen mukaan uskonnollisuudelle siirtolaisuudessa voi käydä ainakin neljällä eri tavalla (Suojanen & Suojanen 2000, 76 – 77):

1. Maan ja kulttuurin muutoksesta huolimatta uskonto pysyy siirtolaisuudessa samana kuin ennen siirtolaisuutta.
2. Uskonnon jokin osa-alue muuttuu niin, että esimerkiksi rituaalit saavat uudesta ympäristöstä ja kulttuurista vaikutteita. Kotimaassa passiivinen uskonnollisuus muuttuu uudessa kulttuurissa rituaalisesti aktiivisemmaksi. ”Rituaaliset herätykset” olivat monelle ensimmäisen polven amerikansuomalaiselle koettu asia.
3. Uskonnon eri osa-alueiden väliset suhteet muuttuvat. Rituaalinen uskonnollisuus saattaa heiketä, kun taas sosiaalinen ulottuvuus vahvistuu.
4. Uskonnon merkitys ja asema siirtolaisen elämässä vahvistuu.

Lisäksi amerikansuomalaisten uskonnollisuutta voidaan kuvata kolmeen eri kategoriaan. Ensimmäisen kategorian siirtolainen on lapsuudestaan lähtien ollut luterilainen, ja säilyttänyt sen edelleen maan ja kulttuurin vaihtumisesta huolimatta. Toisen kategorian siirtolainen on kokenut vasta siirtolaisuudessa uskonnollisuuden elämänratkaisuksi. Tätä vasta siirtolaisuudessa syntynyttä uskonnollisuutta siirtolaiset toteuttavat neljällä eri tavalla: perinteistä ja uutta uskonnollisuutta rinnakkain toteuttavat, uskonnon sosiaalisen merkityksen korostajat, uskonnon apuselityksen korostajat sekä alkuperäisestä uskonnollisuudestaan luopuneet. Kolmanteen kategoriaan kuuluvat ne floridansuomalaiset, jotka eivät koe uskontoa merkitykselliseksi, ja suhtautuvat siihen neutraalisti. (Suojanen & Suojanen 2000, 77 –80)

Räsänen (2004) esittelee Scott Myersin luomat pääoma-teoriat, jotka esittelevät siirtolaisiksi lähtevien henkilöiden yleisimpiä syitä muuttoon. Lisäksi pääomateorioilla voidaan selittää myös syitä siihen, mikä saa siirtolaisen pysymään siinä maassa, johon on muuttanut. Yleisin muuttopäätösteoria on mikroekonominen

inhimillisen pääoman yksilöllisen valinnan malli. Siirtolaiseksi lähtemisen lyhyen aikavälin haitat ovat pienemmät kuin pitkän aikavälin edut, eli ihmiset muuttavat, jos kohdemaan pitkän aikavälin nettoedut ovat suuremmat kuin lähtömaan pitkän aikavälin nettoedut. Tämä koskee niin ekonomisia etuja, mutta myös muita hyödykkeitä, kuten sosiaalisia suhteita. (Räsänen 2004, 33-34)

Muuttopäätökseen keskeisesti vaikuttaa myös Myersin käyttämä DaVanzon kehittelemä termi paikalle ominainen pääoma (location-specific capital). Paikalle ominaisella pääomalla tarkoitetaan sellaisia hyödykkeitä, jotka ovat arvokkaampia nykyisessä sijaintipaikassa, kuin mitä ne olisivat jossakin muualla. Ne ovat yksilölle tärkeitä paikkaan sidottuja hyödykkeitä, joita olisi vaikeaa tai mahdotonta siirtää jonnekin muualle, joten siirtolaisuuden hintana on paikalle ominaisen pääoman vaivalloinen siirtäminen, tai siitä luopuminen. Mitä enemmän yksilöllä on paikalle ominaista pääomaa ja mitä enemmän siihen on sijoitettu arvoa, sitä vastentahtoisempi hän on lähtemään siirtolaiseksi. Paikalle ominaiseksi pääomaksi lasketaan monia asioita, kuten perhesuhteet, sukulaisuussuhteet, ystävyyssuhteet, asunnon omistaminen, lähialueen kokeminen tutuksi ja turvalliseksi. Mitä kauemmin ihminen on asunut tietyssä paikassa, sitä enemmän paikalle ominaista pääomaa hänelle kertyy, ja sitä epätodennäköisempää on hänen maastamuuttonsa. Ihmisillä on myös tapana palata takaisin niihin paikkoihin, joissa he ovat asuneet kauimmin, eli siis sinne, missä heillä on jäljellä eniten paikalle ominaista pääomaa. (Räsänen 2004, 34 – 36)

Myers käsittelee teoriassaan myös uskonnon ja uskonnollisuuden merkitystä siirtolaisuuteen. Yksilön asettama painoarvo ja merkitys uskonnolle ovat luonnollisessa suhteessa hänen uskonnolliseen aktiivisuuteensa, sitoutumiseensa ja katsomuksiinsa. Uskonto voi olla paikalle ominaista pääomaa, sillä mitä enemmän yksilö antaa arvoa uskonnolle, sitä todennäköisemmin hän on aktiivinen uskonnollisten hyödykkeiden käyttäjä, ja näin ollen sitoutuneempi uskonnollisiin hyödykkeisiin asuinpaikassaan. Näin ollen uskonto voi olla myös muuttopäätökseen vaikuttava tekijä siinä missä muutkin paikalle ominaisen pääoman osa-alueet. Kun ihminen on sitoutunut jonkin uskonnollisen yhteisön toimintaan, ei hänen siitä saamansa hyödyt ole vain uskonnollisia. Usein syntyy ystävyyssuhteita, sosiaalisia tukirakenteita tai esimerkiksi innostus johonkin uuteen

harrastukseen. Nämä kaikki lujittavat sosiaalisia suhteita, ja siten paikalle ominainen pääoma kasvaa. Uskontoon sitoutuminen ja uskonnollisessa yhteisössä syntyneet sosiaaliset suhteet merkitsevät yksilön elämässä sitä, että siirtolaisuuteen lähteminen ei merkitsisi vain jumalanpalveluspaikasta eroamista, vaan myös sosiaalisten suhteiden, sekä yhteisössä arvostetun aseman taaksensa jättämisen. Voimakkaasti uskontoonsa sitoutuneet ihmiset saattavat pelätä myös siirtolaisuuteen lähtemisen merkitsevän sitä, että lähtöpaikassa ansaittu paikalle ominainen pääoma on vaikea ansaita uudelleen. Myers kutsuu tätä pääomaa DaVanzon käsitettä muokaten paikalle ominaiseksi uskonnolliseksi pääomaksi. Vaikka uskonnollinen paikalle ominainen pääoma on pääomaa siinä missä muukin sosiaalinen pääoma, on sen vaikeammin siirrettävissä ja korvattavissa kuin muu sosiaalinen paikalle ominainen pääoma. (Räsänen 2004, 36 -38)

5. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA SEN TOTEUTTAMINEN

5.1. Tutkimustehtävä

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää järjestetäänkö Suomi-kouluissa säännöllistä uskontokasvatusta, ja jos järjestetään, millaista se on. Tutkimustehtävään pyritään vastaamaan selvittämällä uskontokasvatuksen määrää ja laatua, sekä sitä, miten opettajien oma uskonnollinen tausta ja suhtautuminen uskontoon vaikuttavat Suomi-koulujen uskontokasvatukseen. Lisäksi selvitetään opettajien suhtautumista monikulttuurisuuteen ja siihen, miten sen lisääntyminen vaikuttaa uskontokasvatuksen tarpeellisuuteen Suomi-kouluissa.

Tutkimustehtävä voidaan esittää seuraavina kysymyksinä:

1. Järjestetäänkö Suomi-kouluissa uskontokasvatusta?
- Jos järjestetään, mitä opetetaan ja kuka opettaa?
2. Miten Suomi-koulujen opettajien oma uskonnollisuus ja suhde kristinuskoon vaikuttavat mielipiteisiin Suomi-koulujen uskontokasvatuksesta?

Tutkimuksen vastaajiksi rajattiin nimenomaan Suomi-koulujen opettajat, sillä heidän yhteystietonsa olivat selvitettävissä, ja opettajilla on paras käsitys uskontokasvatuksen tilanteesta Suomi-kouluissa. Muita vaihtoehtoja olisi ollut esimerkiksi Suomi-koulujen oppilaat tai oppilaiden vanhemmat, tai paikallisen suomalaisen seurakunnan pappi ja työntekijät. Jos tutkimuksen vastaajiksi olisi valikoitunut muut kuin opettajat, olisi tutkimuksen painopiste ollut erilainen. Tämän tutkimuksen tavoite saavutetaan kuitenkin parhaiten opettajien vastausten avulla.

5.2. Tutkimuksen aineisto ja sen keruu

Aineisto kerättiin kyselylomakkeen (liite 1) avulla vuoden 2012 tammi- ja helmikuun aikana. Linkki sähköiseen kyselylomakkeeseen lähetettiin Kanadan, Yhdysvaltojen, Ison-Britannian, Saksan, Sveitsin, Itävallan, Ranskan, Hollannin, Luxemburgin ja Belgian Suomi-koulujen kaikille opettajille sähköpostitse. Tietosuojasyistä Suomi-koulujen opettajien osoitteita ei saanut Suomessa Suomi-kouluja koordinoivan Suomi Seuran kautta, vaan ne jouduttiin etsimään suomikoulu.fi - sivustolta, ja jokaisen koulun omilta Internet sivuilta. Kaikilla Suomi-kouluilla ei ole omia Internet- sivuja, joten sähköpostiin liitettiin pyyntö viestin välittämisestä oman maan Suomi-koulujen yhteyshenkilöille.

Tutkimukseen valittiin Suomi-kouluja, joilla on säännöllistä toimintaa, ja mahdollisesti myös opetussuunnitelma. Tutkimuksen koulut ovat myös kaikki länsimaissa toimivia Suomi-kouluja. Koska Suomi-koulujen opettajamäärät ovat pienet, lähetettiin kysely kaikille Internet- sivuilta löydetyille yhteyshenkilöille, joten vastaajien joukossa on mukana myös sellaisia henkilöitä, jotka eivät tällä hetkellä opeta Suomi-kouluissa, vaan toimivat esimerkiksi johtajaopettajina tai muissa päättävissä tehtävissä, tai ovat entisiä opettajia ja jääneet Suomi-koulun Internet sivuille yhteyshenkilöksi. Toisaalta mitä todennäköisimmin kaikkia tutkimuksen maiden opettajia ei välttämättä ole tavoitettu, sillä tarkkaa listaa kaikista opettajista ei ole saatavilla, ja joillakin Internet-sivuilla oli vain yhden kontaktihenkilön tiedot, vaikka alueella toimisi useampi ryhmä ja näin ollen opettajia on useampia.

Sähköposti lähetettiin 106 osoitteeseen, mutta osa sähköpostiosoitteista ei toiminut. Koska viesti sisälsi pyynnön välittää viestiä eteenpäin oman alueen Suomi-koulujen opettajille, ei tarkkaa vastaanottajamäärää voi tarkalleen määrittää. Muutamassa paluuviestissä ilmoitettiin, että sähköposti on välitetty eteenpäin. Vastausajan puolella välissä lähetettiin muistutusviesti, jonka jälkeen tuli vielä vajaa kymmenen vastausta. Vastauksia tuli vastausajan puitteissa yhteensä 67.

Taulukko 2. Kyselyn vastausten määrä maittain

Maa	Vastausten määrä
Saksa	15
Iso-Britannia	15
Sveitsi	12
Yhdysvallat	9
Kanada	5
Itävalta	4
Alankomaat	3
Ranska	2
Belgia	1
Luxemburg	1
Yhteensä	67

Vastausten lukumäärä on suhteessa maiden Suomi-koulujen lukumäärään nähden tyydyttävä (taulukko 1). Yhdysvalloissa ja Kanadassa vastausten määrä jäi suhteellisesti vähäisemmäksi, mutta kyseisten maiden kohdalla myös sähköpostien kerääminen oli hankalaa vanhojen tai puutteellisten Internet-sivujen takia, ja useat toimimattomista sähköposteista olivat juuri tältä alueelta. Sveitsissä vastausten määrä oli korkea, 10 koulusta yhteensä 12 opettajaa vastasi. Benelux-maiden ja Ranskan kohdalla vastausten määrä oli myös korkea, lähes jokaisen opettajan vastattua kyselyyn. Vastausten määrä on tutkimuksen kannalta tyydyttävä.

5.3. Aineiston käsittely

Tutkimusaineisto perustuu tutkimusta varten laadittuun kyselylomakkeeseen, joka toteutettiin e-lomake-ohjelmalla. Koska kyselylomakkeessa oli sekä strukturoituja kysymyksiä ja väittämiä, sekä niin kutsuttuja avoimia kysymyksiä, täytyi aineisto käsitellä sekä kvalitatiivisin että kvantitatiivisin menetelmin.

Kyselylomake oli jaettu kolmeen eri osa-alueeseen. Ensimmäisessä osassa kartoitettiin vastaajien taustatietoja, kuten sukupuolta, asuinmaata ja opetuskokemusta. Toinen osa oli otsikoitu ”Suomi-koulun opettajan uskonnollisuus”. Tämä osa sisälsi strukturoituja kysymyksiä, joiden muodostamisessa käytettiin apuna aiempien tutkimusten samansuuntaisia kysymyksiä uskonnollisuudesta. Toisessa osassa oli myös avoimia kysymyksiä.

Tässä osassa kysyttiin muun muassa kirkkoon kuulumista ja Jumalaan uskomista, kristinuskon ja uskontokasvatuksen merkitystä, omaa suhdetta kristinuskoon ja uskonnollisuuteen, sekä sitä, millä tavalla vastaajan mielestä kristinuskon vaikutus näkyy suomalaisessa kulttuurissa.

Kolmas osa oli otsikoitu ”Suomi-koulun uskontokasvatus” ja se sisälsi niin ikään sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Kolmannessa osassa kysyttiin muun muassa mielipidettä kristinuskon ja kulttuurin yhteyteen, Suomi-koulun uskontokasvatuksen määrää ja laatua, sekä Suomi-koulujen yhteistyön määrää ja laatua paikallisen suomalaisen seurakunnan tai muun seurakunnan kanssa. Lopuksi oli vielä mahdollisuus kommentoida kyselyä tai tuoda esille jotakin asiaan liittyvää, ja tätä mahdollisuutta olivat monet kyselyyn osallistujat käyttäneet hyväkseen.

Aineisto siirrettiin e-lomake- ohjelmasta SPSS 19.0-ohjelmaan tilastollista käsittelyä varten. Koska tutkimusaineisto koostui niin määrällisistä kuin laadullisista tuloksista, otettiin tämä huomioon aineistoa analysoitaessa. Määrällisten tulosten analysoinnissa pohjana toimivat pääasiassa prosenttijakaumat. Laadullisen aineiston analyysissä käytettiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoa, jolla aineistoa tarkasteltiin eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien, sekä tiivistäen. Näin ollen aineistosta pyrittiin muodostamaan tiivistetty kuvaus, jonka voi kytkeä laajempaan kontekstiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105)

Uskonnon ja uskonnollisuuden merkitystä on vaikea kuvailla sanallisesti, sen tähden kyselyn alussa annettiin valmiita vaihtoehtoja kuvaamaan uskonnollisuutta. Kyselyssä annettiin myös mahdollisuus kuvailla omaa uskonnollisuutta vapaasti, ja tähän kysymykseen olivat monet vastaajat vastanneet laajasti. Monissa vastauksissa tuli esille uskonnollisuuden ja uskonnon merkityksen muuttuminen elämän eri vaiheissa. Tämä lisää olettamusta siitä, että tarkan kuvauksen antaminen on mahdotonta, kun tutkitaan kokemuksia ja mielipiteitä. Kyselyyn osallistujat olivat pääasiassa naisia, vain kolme vastaajaa oli miespuolista. Kyselyn avoimissa kysymyksissä tuli esille voimakkaita mielipiteitä uskonnosta, sekä erityisesti sen merkityksestä suomalaiseen kulttuuriin, sekä uskontokasvatuksen merkityksestä ja tarpeellisuudesta Suomi-koulujen opetuksessa. Satunnaisesti vastauksissa oli lyhyitä, yksisanaisia vastauksia avoimiin kysymyksiin. Oletettavissa on, että

opettajat, joille uskontokasvatuksen merkitys Suomi-kouluissa on yhdentekevää tai he eivät koe uskontokasvatuksen liittyvän millään tavalla opetukseen, ovat jättäneet kyselyyn vastaamatta. Ennakkotietoa aiheesta ei tarvittu, joten vastaajat ovat voineet vastata kyselyyn täysin oman mielipiteensä mukaisesti, mikä lisää myös kyselylomakkeen luotettavuutta.

Lomake oli luotu niin, että strukturoituihin kysymyksiin oli pakko vastata jotakin, jotta pääsi etenemään kyselyssä. Vain yhdessä vastauslomakkeessa oli palautteessa mainittu, että eräässä kysymyksessä ei löytynyt sopivaa vastausta. Avoimet kysymykset olivat vapaaehtoisia, joten niihin saattoi jättää myös vastaamatta. Vain muutamassa vastauslomakkeessa oli tyhjäksi jätettyjä vastauksia.

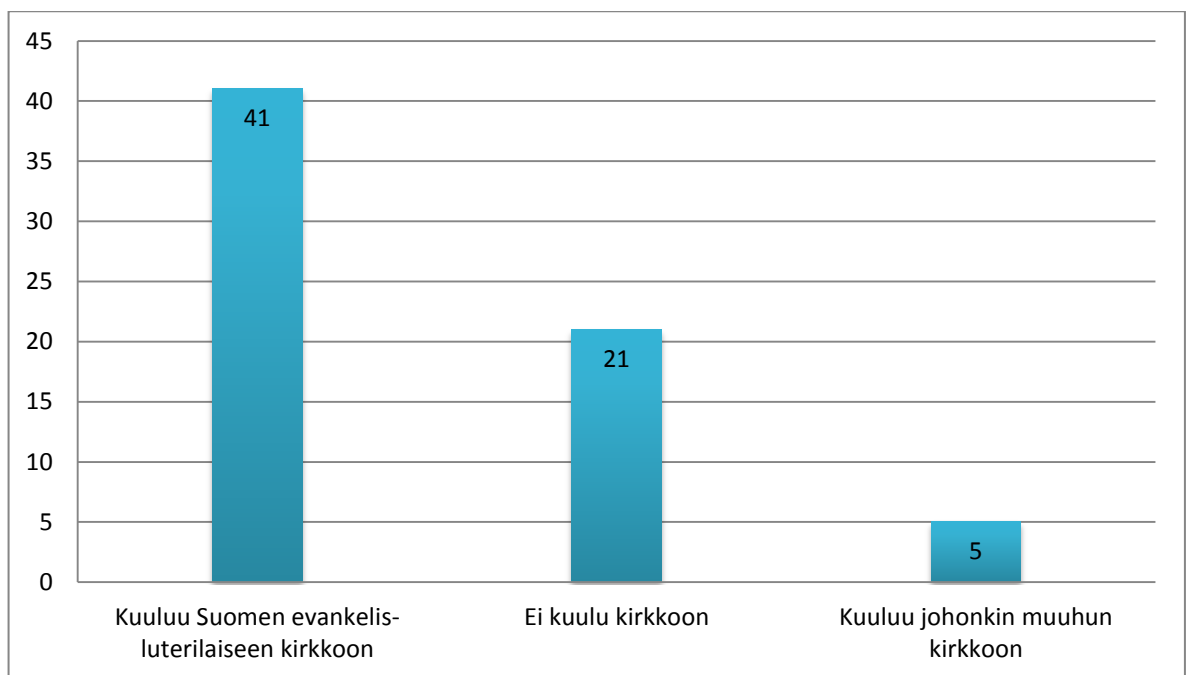
Tutkimuksen reliabiliteettia, eli tutkimuksen kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia (Valli 2001, 92) pyrittiin parantamaan asettamalla lomake esitestaukseen. Esitestauksessa tuli esille muutamien kysymysten heikkoudet, joita sitten pyrittiin parantamaan. Silti lomakkeeseen jäi tulkinnanvaraisia kohtia, joista huomattavimpana oli uskontokasvatus-termin epäselvyys joillekin vastaajille, mikä tuli esille joissakin palautteissa. Näin ollen on hyvin mahdollista, että uskontokasvatuksen merkitys on tulkittu vastaajasta riippuen eri tavalla. Tämä vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen, kuten myös pieni tutkittavan populaation koko. Tutkimuksesta saatavat tulokset ovat siis enemmän suuntaa antavia, kuin yleistettäväksi kelpaavia.

6. SUOMI-KOULUJEN OPETTAJIEN USKONNOLLISUUS JA SUHDE KRISTINUSKON

6.1. Suomi-koulujen opettajien uskonnollisuus ja uskonnollisuuden vaikutus mielipiteisiin uskontokasvatuksesta

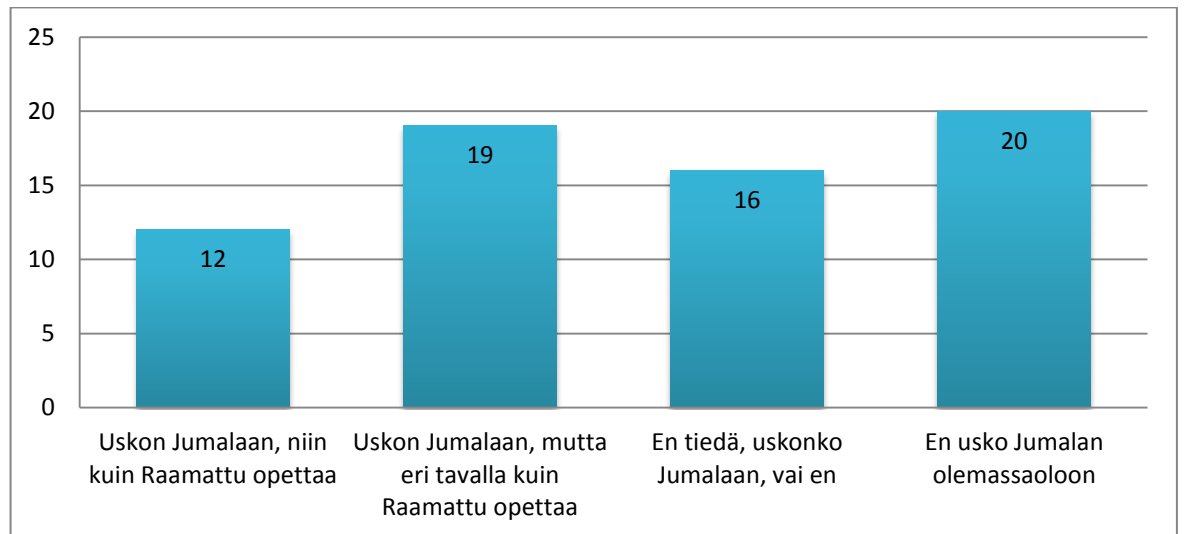
6.1.1. Suomi-koulujen opettajien uskonnollisuus

Suomi-koulujen opettajien uskonnollisuutta kysyttiin strukturoiduilla sekä avoimilla kysymyksillä. Avoimena kysymyksenä kysyttiin kuuluuko vastaaja kirkkoon tai johonkin muuhun uskonnolliseen yhteisöön, ja jos vastaus on kyllä, niin mihin kirkkoon tai uskonnolliseen yhteisöön vastaaja kuuluu. Avoimella kysymyksellä kysyttiin myös sitä, millä tavalla vastaaja kuvaa omaa suhdettaan kristinuskoon ja uskonnollisuuteen. Strukturoiduilla kysymyksillä kysyttiin opettajien uskoa Jumalaan, Jumalanpalveluksiin osallistumisen aktiivisuutta, sekä rukoiluaktiivisuutta.

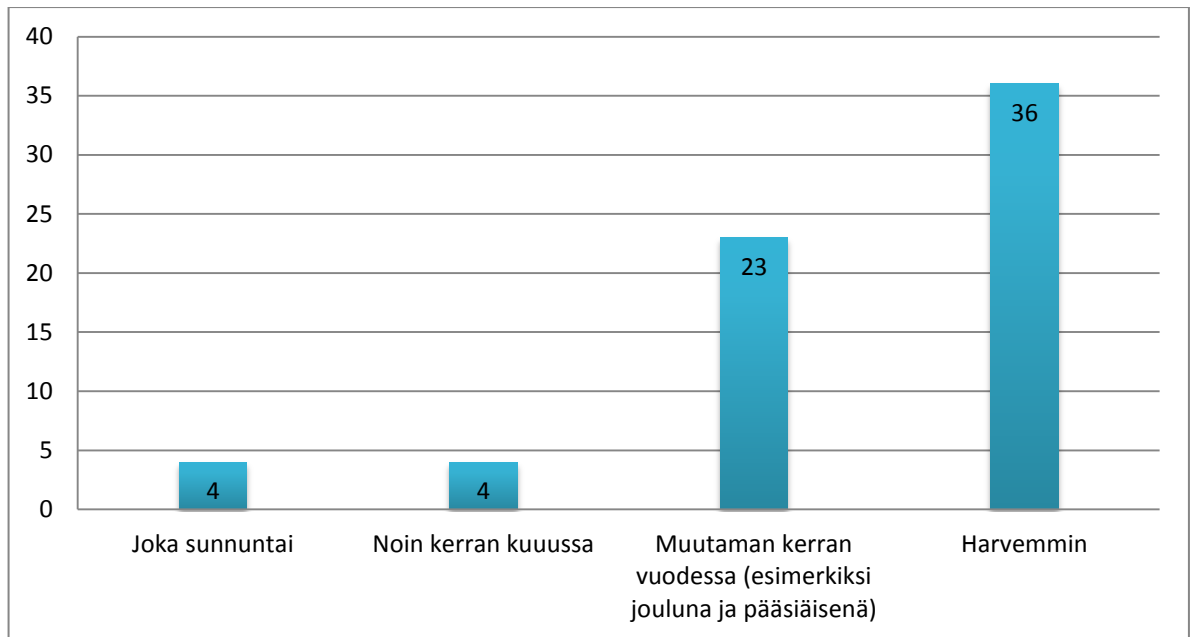
Kuvio 1. Suomi-koulujen opettajien kirkkoon kuuluminen (N=67)

Kyselyyn vastanneista 41 vastaajaa (61,2 %) vastasi kuuluvansa Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon, viisi vastaajaa (7,5 %) johonkin muuhun kirkkoon ja 21 vastaajaa (31,3 %) ei kuulu kirkkoon. Muuksi kirkoiksi oli nimetty vapaita suuntia, sekä kohdemaan valtakirkkoja.

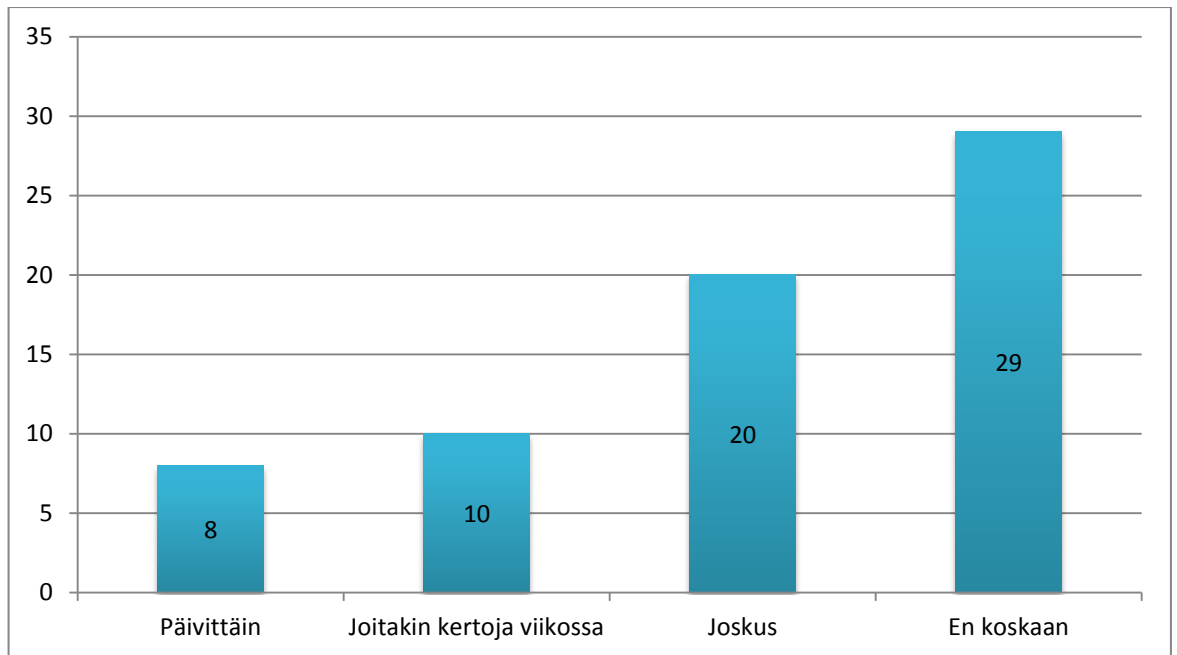
Kuvio 2. Suomi-koulujen opettajien usko Jumalaan (N=67)

Kyselyyn vastanneista 12 vastaajaa (17,9 %) vastasi uskovansa Jumalaan niin kuin Raamattu opettaa. 19 vastanneista (28,4 %) vastasi uskovansa Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa. Vastanneista 16 (23,9 %) vastasi, että ei tiedä uskooko Jumalaan vai ei. Vastanneista 20 (28,9 %) ei usko Jumalan olemassaoloon.

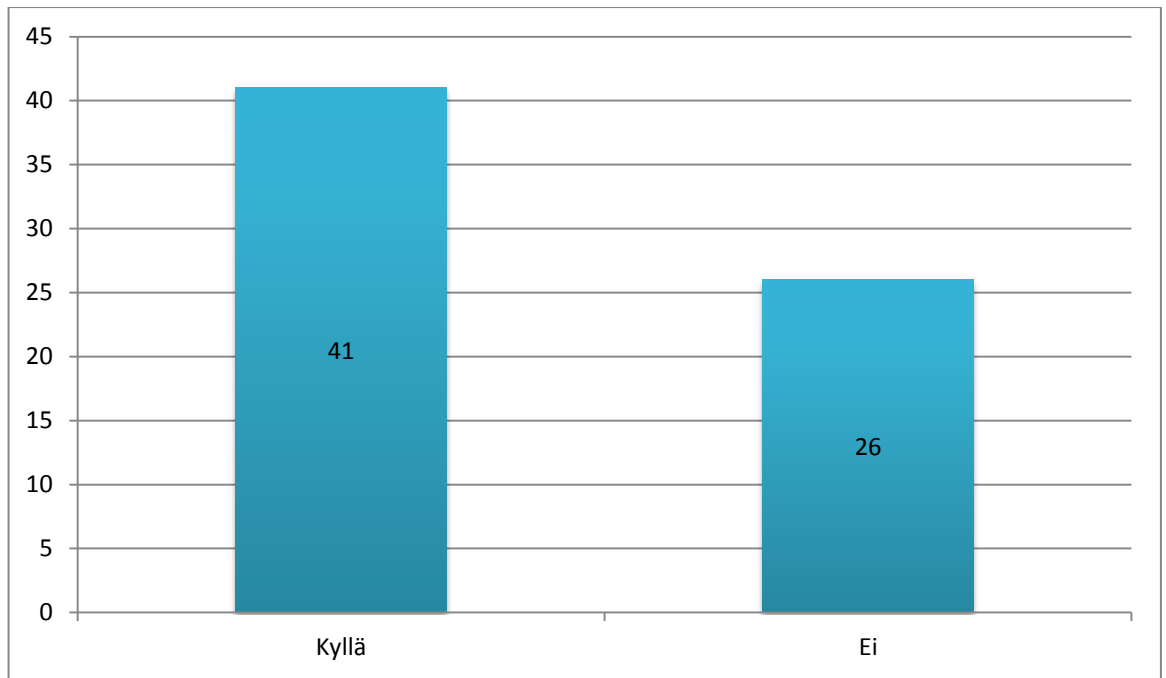
Kuvio 3. Suomi-koulujen opettajien jumalanpalveluksiin osallistumisaktiivisuus (N=67)

Kyselyyn vastanneista 4 (6,0 %) vastasi käyvänsä joka sunnuntai jumalanpalveluksessa. Samoin 4 (6,0 %) vastasi käyvänsä noin kerran kuussa jumalanpalveluksessa. Muutaman kerran vuodessa (esimerkiksi jouluna ja pääsiäisenä) jumalanpalveluksessa ilmoitti käyvänsä 23 (34,3 %). Harvemmin jumalanpalveluksessa kävi 36 (53,7 %) vastanneista. Suomi-koulujen opettajien jumalanpalveluksiin osallistumisaktiivisuus on siis suhteellisen alhainen. Syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että vastaajat jotka käyvät erityisesti suomalaisen seurakunnan jumalanpalveluksissa eivät välttämättä asu seurakunnan välittömässä läheisyydessä, eikä suomalaisia jumalanpalveluksia välttämättä järjestetä joka viikko. Joillakin alueilla suomalaisia jumalanpalveluksia ei järjestetä välttämättä edes kuukausittain, vaan jumalanpalvelus saattaa olla vain muutaman kerran vuodessa. Paikallisen seurakunnan jumalanpalveluksiin osallistumisen esteenä voi olla kieli, tai totutusta suomalaisesta jumalanpalveluksen kaavasta poikkeava jumalanpalvelus.

Kuvio 4. Suomi-koulujen opettajien rukoilemisaktiivisuus (N=67)

Vastaajista 8 (11,9 %) vastasi rukoilevansa päivittäin. Joitakin kertoja viikossa rukoilee 10 (14,9 %) vastaajaa, ja joskus rukoilee 20 (29,9 %) vastaajista. Vastaajista 29 (43,3 %) ilmoitti, ettei rukoile koskaan. Rukoiluaktiivisuus on siis selkeästi yleisempää, kuin jumalanpalveluksiin osallistuminen. Syyksi voi olettaa yksityisen hartaudenharjoituksen olevan niin sanotusti helpompaa, kuin jumalanpalvelukseen lähtemisen. Jos haluaa osallistua suomalaisen seurakunnan jumalanpalveluksiin, ei kirkko välttämättä ole lähietäisyydellä, tai jumalanpalveluksia oman asuinpaikan lähetyvillä järjestetään harvemmin kuin joka sunnuntai, tai edes joka kuukausi.

Kuvio 5. Suomi-koulujen opettajien osallistuminen paikallisen suomalaisen seurakunnan toimintaan (N=67)

Vastaajista 41 (61,2 %) vastasi osallistuvansa paikallisen tai lähiympäristössä sijaitsevan suomalaisen seurakunnan tilaisuuksiin, kuten joulumyyjäisiin. Sen sijaan 26 (38,8 %) ei käy paikallisen suomalaisen seurakunnan järjestämässä tilaisuuksissa.

Tapahtumat, joihin myöntävästi vastanneet useimmiten osallistuivat, olivat seurakunnan tiloissa järjestetyt myyjäiset, kuten joulumyyjäiset. Myöntävästi vastanneet vastaajat osallistuivat vähintään kerran vuodessa johonkin toimintaan seurakunnan yhteydessä, myyjäisten lisäksi useimmiten johonkin Jumalanpalvelukseen, usein niin, että Suomi-koululaiset olivat jollakin tavalla osallisina palveluksessa. Lisäksi suomalaisen seurakunnan erilaiset kokoontumiset, elokuvaillat ja keskustelupiirit olivat listattuina vastauksissa. Suomalaisen seurakunnan suomalaisia kokoava merkitys tuli esille monessa myöntävässä vastauksessa. Vastaajien maininta suomalaisen seurakunnan suomalaisia kokoavasta voimasta tukee Räsänen (2004) esittelemää paikalle ominaista pääomateoriaa, erityisesti uskonnollisen pääomateorian kannalta. Suomalaisen seurakunta on tarjonnut ja tarjoaa yhä ulkosuomalaisille paikalle ominaista

uskonnollista pääomaa, joka antaa sosiaalisia suhteita, verkostoja ja mielekästä toimintaa. (Räsänen 2004, 37 – 38)

6.1.2. Suomi-koulujen opettajien uskonnollisuuden vaikutus väitteisiin uskontokasvatuksesta

Uskonnollisuuden vaikutusta *uskontokasvatus on tärkeää* – väitteeseen mitattiin ristiintaulukoimalla jumalanpalvelusaktiivisuutta (kuvio 3), uskoa Jumalaan (kuvio 2) sekä rukoiluaktiivisuutta (kuvio 4) väitteen kanssa. Näiden ristiintaulukointien avulla pyrittiin todentamaan sitä, kuinka vastaajan oma uskonnollisuus vaikuttaa suhtautumiseen uskontokasvatukseen. Keskiarvo ilmentää vastausten saamaa painoarvoa kussakin kysymyksessä. Keskihajonta kuvaa vastausten keskimääräistä jakaantumista keskiarvon ympärille. (Nummenmaa 2004, 62) Taulukoiden keskiarvoja ja keskihajontoja tarkasteltaessa voi todeta, että vastaukset ovat olleet yhdenmukaisia.

Taulukko 3. Jumalanpalvelusaktiivisuuden ja väitteen *uskontokasvatus on tärkeää* arvioitu yhteys (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = ei samaa, eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä) (N=67)

Jumalanpalvelusaktiivisuus	Keskiarvo	Keskihajonta
Joka sunnuntai	2,0	2,0
Noin kerran kuussa	1,8	1,5
Muutaman kerran vuodessa	2,5	0,9
Harvemmin	2,8	1,0

Joka sunnuntaina tai noin kerran kuussa jumalanpalvelukseen osallistuvien mielipide uskontokasvatus on tärkeää – väitteeseen oli hyvin samansuuntainen, ja positiivinen. Lisäksi muutaman kerran vuodessa tai harvemmin jumalanpalveluksiin osallistuvat olivat myös jokseenkin samaa mieltä, mutta epävarmempina kuin aktiivisemmin jumalanpalveluksiin osallistujat. Mitä harvemmin vastaajat osallistuvat jumalanpalveluksiin, sitä vähemmän he ovat samaa mieltä väitteen kanssa. Lukuun ottamatta noin kerran kuussa jumalanpalveluksiin osallistuvat, he olivat enemmän samaa mieltä väitteen kanssa

kuin joka sunnuntai jumalanpalveluksiin osallistuvat. Tässä kohden on hyvä ottaa huomioon, että joka sunnuntai jumalanpalveluksiin osallistujia oli vastaajista 4 henkilöä.

Taulukko 4. Jumalaan uskon arvioitu vaikutus väitteeseen *uskontokasvatus on tärkeää*. (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = ei samaa, eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä) (N=67)

Usko Jumalaan	Keskiarvo	Keskihajonta
Uskon Jumalaan, niin kuin Raamattu opettaa	1,9	1,4
Uskon Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa	2,3	0,8
En tiedä, uskonko Jumalaan, vai en	2,7	1,1
En usko Jumalan olemassaoloon	3,2	1,1

Vastaajista niiden, jotka uskovat Jumalaan kuten Raamattu opettaa, sekä niiden vastaajien, jotka uskovat Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa mielipiteet uskontokasvatukseen olivat tässä suhteessa positiivisemmat kuin niiden, jotka eivät tiedä uskovatko Jumalaan vai ei. Ne vastaajat, jotka eivät usko Jumalaan eivät olleet samaa, eikä eri mieltä, tai olivat jokseenkin eri mieltä. Tässä vertailussa vastaajat, jotka uskovat Jumalaan joko niin kuin Raamattu opettaa, tai uskovat Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa, olivat enemmän samaa mieltä *uskontokasvatus on tärkeää* – väitteen kanssa, kuin vastaajat, jotka eivät tiedä, uskovatko Jumalaan vai eivät, sekä vastaajat, jotka eivät usko Jumalaan.

Taulukko 5. Rukoiluaktiivisuuden arvioitu vaikutus väitteeseen *uskontokasvatus on tärkeää* (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = ei samaa, eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä) Keskiarvot ja keskihajonnat (N=67)

Rukoiluaktiivisuus	Keskiarvo	Keskihajonta
päivittäin	1,8	1,2
joitakin kertoja viikossa	2,4	1,4
joskus	2,6	0,8
ei koskaan	2,9	1,1

Vastaajat, jotka rukoilevat päivittäin, olivat kaikista eniten samaa mieltä *uskontokasvatus on tärkeää* – väitteen kanssa. Joitakin kertoja viikossa tai joskus rukoilevat vastaajat olivat lähes samaa mieltä väitteen kanssa. Ne vastaajat, jotka eivät rukoile koskaan, olivat tässäkin vertailussa vähiten samaa mieltä väitteen kanssa. Tässä vertailussa osoittautui jälleen sama kaava, eli mitä enemmän vastaajat rukoilevat, sitä enemmän he ovat samaa mieltä *uskontokasvatus on tärkeää* – väitteen kanssa.

Näiden kolmen vertailun perusteella voi todeta, että mitä uskonnollisempia vastaajat ovat, sitä enemmän he ovat samaa mieltä väitteen kanssa. Selkeästi eri mieltä vastaajat eivät olleet missään vertailussa, ja vain muutamat vastaajat olivat väitteen kanssa jokseenkin eri mieltä, minkä voi todeta taulukosta 4, jossa en usko Jumalaan vastanneiden mielipide väitteeseen sai arvon 3,2.

Taulukossa 6 on verrattu Jumalaan uskon vaikutusta mielipiteisiin kristinuskon ja uskontokasvatuksen merkityksestä. Taulukossa 7 on vertailtu Jumalaan uskon vaikutusta väitteisiin siitä, kenen vastuulla vastaajien mielestä uskontokasvatus on. Taulukossa 8 on verrattu Jumalaan uskon vaikutusta mielipiteisiin kristinuskon ja kulttuurin yhteydestä. Näillä vertailutaulukoilla pyrittiin selvittämään uskonnollisuuden vaikutusta vastaajien mielipiteisiin kristinuskosta, uskontokasvatuksesta, uskontokasvatuksen vastuusta, sekä kristinuskon ja kulttuurin yhteydestä.

Taulukko 6. Jumalaan uskon arvioitu vaikutus mielipiteisiin kristinuskon ja uskontokasvatuksen merkityksestä (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = ei samaa, eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä) Keskiarvot ja keskihajonnat. (N=67)

	Uskon Jumalaan, niin kuin Raamattu opettaa		Uskon Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa		En tiedä, uskonko Jumalaan, vai en		En usko Jumalan olemassaoloon	
1. Uskontojen tunteminen auttaa ymmärtämään ympäröivää todellisuutta	1,8	1,4	1,7	0,7	2,0	1,0	1,9	1,1
2. Kristinuskon sisällön tunteminen auttaa tuntemaan suomalaista kulttuuria	2,6	1,5	2,4	0,9	2,8	1,0	2,0	0,8
3. Jokaisen suomalaisen tulisi tuntea kristinuskon sisältöä	1,9	1,4	2,2	0,8	2,4	0,9	2,5	1,0
4. Jokaisen suomalaisen tulisi tuntea perusasiat maailmanuskonnoista	2,0	1,3	1,4	0,5	1,6	0,8	1,4	0,5
5. Ehyen maailmankatsomuksen kannalta kristinuskon tunteminen on olennaista	2,3	1,3	2,7	0,8	2,7	0,8	3,5	1,2
6. Oman uskonnon tunteminen auttaa ymmärtämään muita uskontoja	1,7	1,4	2,3	1,0	2,3	0,7	2,9	0,9
7. Kristinuskon opettaa oikeita arvoja	1,9	1,5	2,4	0,8	2,3	0,7	3,0	0,8
8. Ihmisessä on henkinen puoli, jota uskontokasvatus auttaa kehittymään	1,8	1,5	2,4	0,9	2,6	0,7	3,7	1,0
9. Lapselle ja nuorelle on tärkeää saada pohtia hengellisiä ja yliluonnollisia asioita	1,9	1,6	2,0	0,8	2,4	0,9	2,2	1,4
10. Uskontokasvatus on tärkeää	1,9	1,4	2,3	0,8	2,7	0,8	3,2	1,0

Taulukossa 6 on pyritty selvittämään Jumalaan uskon vaikutusta eri väitteisiin kristinuskon ja uskontokasvatuksen merkityksestä. Ensimmäinen väite on *uskontojen tunteminen auttaa ymmärtämään ympäröivää todellisuutta*. Tähän väitteeseen tuli riippumatta Jumalaan uskosta myönteiset vastaukset. Vastaajat olivat joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa.

Toiseen väitteeseen *kristinuskon sisällön tunteminen auttaa tuntemaan suomalaista kulttuuria* tuli kolmen ensimmäiseen vertaisryhmään lähes yhtäpitävä vastausarvo. Viimein vertailuryhmä, eli vastaajat jotka eivät usko Jumalaan, olivat vastaajista eniten sitä mieltä, että väite pitää paikkaansa.

Ensimmäinen vertailuryhmä, eli vastaajat jotka uskovat Jumalaan kuten Raamattu opettaa, vastasivat kolmanteen eli *jokaisen suomalaisen tulisi tuntea kristinuskon sisältöä* – väitteeseen olevansa sen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Muut kolme vertailuryhmää oli lähes samoilla linjoilla, eli jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa, eikä eri mieltä.

Neljänteen eli *jokaisen suomalaisen tulisi tuntea perusasiat maailmanuskonnoista* – väitteeseen kaikki vertailuryhmät olivat väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kaikista vähiten samaa mieltä väitteen kanssa oli ensimmäinen vertailuryhmä, eli Jumalaan Raamatun mukaisesti uskovat, joilla väite sai arvon 2,0.

Ehyen maailmankatsomuksen kannalta kristinuskon tunteminen on olennaista – väitteen vastauksissa mielipiteet jakaantuivat laajemmalle. Kolme ensimmäistä vertailuryhmää olivat väitteen kanssa joko jokseenkin samaa mieltä, tai sitten eivät samaa eikä eri mieltä. Viimeisen vertailuryhmän vastaajat, eli vastaajat jotka eivät usko Jumalaan olivat väitteen kanssa joko jokseenkin eri mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä.

Kuudenteen eli *oman uskonnon tunteminen auttaa ymmärtämään muita uskontoja* – väitteeseen vastaukset olivat melko yhdenmukaisia. Ensimmäinen vertailuryhmä oli väitteen kanssa eniten samaa mieltä, eli joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kolme muuta vertailuryhmää, eli vastaajat jotka uskovat Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa, vastaajat jotka eivät tiedä, uskovatko Jumalaan vai eivät,

sekä vastaajat, jotka eivät usko Jumalaan, vastasivat olevansa väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä.

Kristinusko opettaa oikeita arvoja – väitteeseen vastaajat vastasivat samansuuntaisesti, kuin edelliseenkin väitteeseen. Ne vastaajat, jotka uskovat Jumalaan kuten Raamattu opettaa, olivat väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kolme muuta vertailuryhmää olivat väitteen kanssa joko jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä. Viimeinen vertailuryhmä, eli vastaajat jotka eivät usko Jumalaan, vastasivat väitteeseen, että eivät ole samaa eivätkä eri mieltä.

Kahdeksanteen eli *ihmisessä on henkinen puoli, jota uskontokasvatus auttaa kehittymään* – väitteeseen vastaukset jakaantuivat laajasti. Ensimmäinen vertailuryhmä oli väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kaksi seuraavaa vertailuryhmää olivat lähes samanarvoisesti väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä. Viimeinen vertailuryhmä, eli vastaajat, jotka eivät usko Jumalaan, olivat väitteen kanssa eniten eri mieltä, eli joko ei samaa eikä eri mieltä, tai jokseenkin eri mieltä.

Toiseksi viimeiseen, eli *lapselle ja nuorelle on tärkeää saada pohtia hengellisiä ja yliluonnollisia asioita* – väitteeseen tulleet vastaukset olivat kaikkien vertailuryhmien kesken yhdenmukaisia. Jälleen eniten samaa mieltä väitteen kanssa oli ensimmäinen vertailuryhmä, jonka vastaajat olivat väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Muiden vertailuryhmien vastaajat olivat väitteen kanssa joko jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä.

Viimeisen, eli *uskontokasvatus on tärkeää* – väitteen vastaukset jakaantuivat jälleen niin, että ensimmäinen vertailuryhmä oli väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä, kaksi seuraavaa vertailuryhmää joko jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä. Viimeinen vertailuryhmä eivät olleet väitteen kanssa samaa eivätkä eri mieltä, tai sitten vastaajat olivat jokseenkin eri mieltä.

Taulukko 6 osoittaa, että mitä vahvempi vastaajan usko Jumalaan on, sitä enemmän vastaaja oli samaa mieltä väitteiden kanssa. Vastavuoroisesti vastaajat, jotka eivät usko Jumalaan olivat eniten eri mieltä väitteiden kanssa. Tähän lopputulokseen poikkeuksen tekivät toinen ja neljäs väite, jossa vastaukset olivat juuri

päinvastaiset. Tämä voi selittää se, että toinen ja neljäs väite liittyvät vahvasti yleissivistykseen ja kulttuurien tuntemiseen. Ulkomailla asuessa ei voi välttyä tulemasta vastakkain muiden kulttuurien edustajien kanssa, ja tällöin muiden kulttuurien ja niiden edustajien traditioiden tunteminen auttaa ymmärtämään ja hyväksymään muita ihmisiä. Suomalaisen kulttuurin tunteminen antaa vertailukohtaa muille kulttuureille. Tätä tukee myös Kallioniemen (2005) esittelemä uskonnonopetuksen kolmas tehtävä, eli valmiuksien antaminen elämään moniuskontoisessa maailmassa. Moniuskontoisessa ja – kulttuurisessa maailmassa on tunnettava oma kulttuurinen taustansa, jotta voi ymmärtää muita. (Kallioniemi 2005, 42)

Taulukko 7. Jumalaan uskon arvioitu vaikutus mielipiteisiin siitä, kenen vastuulla uskontokasvatus on, keskiarvot ja keskihajonnat. (N=67)

Kenen vastuulla uskontokasvatus mielestäsi on?	Uskon Jumalaan, niin kuin Raamattu opettaa		Uskon Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa		En tiedä, uskonko Jumalaan, vai en		En usko Jumalan olemassaoloon	
	Keskiarvo	Keskihajonta	Keskiarvo	Keskihajonta	Keskiarvo	Keskihajonta	Keskiarvo	Keskihajonta
Seurakunnan	1,8	0,7	2,1	1,1	2,0	1,1	2,1	1,3
Koulun	3,0	1,2	2,3	0,8	2,4	0,8	3,4	1,3
Vanhempien	1,0	0,0	1,6	0,5	1,6	0,8	1,8	1,0
Isovanhempien	1,9	0,9	2,6	1,0	2,3	0,8	3,4	1,0
Kummien	1,9	0,8	2,5	1,0	2,5	0,9	3,6	1,1
Kerhojen	2,9	1,3	2,6	1,0	3,0	1,0	3,8	1,3
Kavereiden	3,7	1,1	3,9	0,7	3,6	1,1	4,6	0,6
Tiedotusvälineiden	4,1	1,0	3,6	1,0	3,8	1,1	4,1	1,0

Taulukossa 7 on pyritty selvittämään Jumalaan uskon vaikutusta väitteisiin siitä, kenen vastuulla vastaajien mielestä uskontokasvatus on. Taulukon vastaukset osoittavat melko selkeää yhdenmukaisuutta. Kaikkien vertailuryhmien mielestä uskontokasvatus on pääasiassa vanhempien vastuulla. Siitä olivat kaikki joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Vähiten uskontokasvatus on kaikkien vertailuryhmien mielestä kavereiden ja tiedotusvälineiden vastuulla. Seuraavaksi vähiten vastuu on vastaajien mielestä kerhojen ja koulun vastuulla. Tässä kohdin on huomion arvoista, että ne vastaajat jotka uskovat Jumalaan kuten Raamattu opettaa, olivat lähes samaa mieltä niiden vastaajien kanssa, jotka eivät usko Jumalaan siitä, että

uskontokasvatus olisi koulun vastuulla. Ensimmäinen vertailuryhmä ei ollut kyseisen väitteen kanssa samaa eikä eri mieltä. Viimeinen vertailuryhmä, eli vastaajat jotka eivät usko Jumalaan, olivat väitteen kanssa joko jokseenkin eri mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä.

Ensimmäinen vertailuryhmä oli kummien uskontokasvatusvastuusta joko täysin tai jokseenkin eri mieltä. Kaksi seuraavaa vertailuryhmää, eli vastaajat jotka uskovat Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa, sekä vastaajat jotka eivät tiedä, uskovatko Jumalaan vai eivät, olivat kummien uskontokasvatusvastuusta jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä. Viimeinen vertailuryhmä oli kummien uskontokasvatusvastuusta jokseenkin eri mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä. Isovanhempien uskontokasvatusvastuu sai lähestulkoon samat arvot kuin kummien uskontokasvatusvastuu.

Vastaajat olivat siis taulukon 7 mukaan lähestulkoon samaa mieltä siitä, kenen vastuulla uskontokasvatus on. Uskontokasvatuksen vastuun ei koettu olevan kavereilla, kerhoilla tai tiedotusvälineillä. Vastuullisimmaksi koettiin vanhemmat sekä seurakunta, jonka vastuusta kaikki vertailuryhmät olivat joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Taulukko 8. Jumalaan uskon arvioitu vaikutus mielipiteisiin kristinuskon ja kulttuurin yhteydestä (1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = ei samaa, eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä) Keskiarvot ja keskihajonnat (N=67)

	Uskon Jumalaan niin kuin Raamattu opettaa		Uskon Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa		En tiedä, uskonko Jumalaan, vai en		En usko Jumalan olemassaoloon	
	Keskiarvo	Keskihajonta	Keskiarvo	Keskihajonta	Keskiarvo	Keskihajonta	Keskiarvo	Keskihajonta
1. Uskontojen ja kulttuurien tunteminen liittyvät toisiinsa	1,3	0,5	1,6	0,5	1,9	0,7	1,6	0,8
2. Uskontokasvatus tukee kansallista identiteettiä	2,0	1,0	2,4	0,7	3,0	1,0	3,4	1,2
3. Kristinuskon tunteminen auttaa länsimaisen kulttuurin ymmärtämistä	1,5	0,5	2,1	0,6	2,5	0,8	2,1	0,8
4. Uskontokasvatus on yhteiskunnallisesti tärkeää	1,8	0,8	2,4	0,8	2,6	0,7	3,0	1,1
5. Uskontojen tunteminen lisää suvaitsevaisuutta	1,5	0,5	1,5	0,7	1,9	0,6	1,9	1,3
6. Kirkollisten juhlien, kuten joulun ja pääsiäisen, merkitys tulisi opettaa lapsille ja nuorille	1,2	0,4	1,5	0,5	2,0	0,8	2,7	1,2
7. Kristinuskko on olennaisesti vaikuttanut suomalaiseen kulttuuriin	1,3	0,6	1,6	0,5	2,3	0,9	2,0	1,0

Taulukossa 8 on pyritty selvittämään Jumalaan uskon vaikutusta väitteisiin kristinuskon ja kulttuurin yhteydestä. Ensimmäisen eli *Uskontojen ja kulttuurien tunteminen liittyvät toisiinsa* – väitteen vastaukset olivat kaikkien vertailuryhmien kesken lähes yhdenpitävät. Kaikki neljä vertailuryhmää olivat väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Toiseen väitteeseen, eli *Uskontokasvatus tukee kansallista identiteettiä* – väitteeseen vastaukset hajaantuivat selkeästi laajemmalle. Ensimmäinen vertailuryhmä, eli vastaajat jotka uskovat Jumalaan niin kuin Raamattu opettaa, olivat väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä. Toinen vertailuryhmä, eli vastaajat jotka uskovat Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa, olivat väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä. Kolmannen vertailuryhmän vastaajat eivät olleet väitteen kanssa samaa eivätkä eri mieltä. Neljännen vertailuryhmän vastaajat, eli vastaajat jotka eivät usko Jumalan olemassaoloon olivat väitteen kanssa joko jokseenkin eri mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä.

Kolmanteen eli *Kristinuskon tunteminen auttaa länsimaisen kulttuurin ymmärtämistä* – väitteeseen tulleet vastaukset olivat ensimmäistä vertailuryhmää lukuun ottamatta lähes samanlaiset. Ensimmäinen vertailuryhmä oli väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kolme muuta vertailuryhmää olivat väitteen kanssa joko jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä.

Neljänteen väitteeseen, eli *Uskontokasvatus on yhteiskunnallisesti tärkeää* – väitteeseen vastaukset jakaantuivat jälleen laajemmalla. Ensimmäinen vertailuryhmä oli väitteen kanssa eniten samaa mieltä, ja neljäs vertailuryhmä vähiten. Ensimmäinen vertailuryhmä oli väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä, toinen ja kolmas vertailuryhmä olivat väitteen kanssa joko jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä. Neljäs vertailuryhmä ei ollut väitteen kanssa samaa eikä eri mieltä.

Viidenteen väitteeseen, eli *Uskontojen tunteminen lisää suvaitsevaisuutta* – väitteeseen vastaukset olivat kaikkien vertailuryhmien kesken samanlaiset. Kaikki neljä vertailuryhmää olivat väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Kuudes väite, eli *Kirkollisten juhlien, kuten joulun ja pääsiäisen, merkitys tulisi opettaa lapsille ja nuorille* – väite sai jälleen hajaantuneet vastaukset. Ensimmäinen ja toinen vertailuryhmä olivat väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kolmas vertailuryhmä oli väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä. Neljäs vertailuryhmä, eli vastaajat jotka eivät usko Jumalaan, olivat väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä.

Seitsemäs, eli *Kristinusko on olennaisesti vaikuttanut suomalaiseen kulttuuriin* – väite sai lähes samanlaiset vastaukset. Ensimmäinen ja toinen vertailuryhmä olivat väitteen kanssa joko täysin samaa mieltä, tai jokseenkin samaa mieltä. Kolmas vertailuryhmä oli väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä, tai ei samaa eikä eri mieltä. Neljäs vertailuryhmä oli väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä.

6.2. Suomi-koulujen opettajien henkilökohtainen suhde kristinuskoon ja uskonnollisuuteen

Kysymykseen 14 (kerro omin sanoin, mikä on suhteesi kristinuskoon ja uskonnollisuuteen) tulleiden vastausten perusteella vastaajat voitiin jaotella seitsemään eri ryhmään sen perusteella, millainen suhde vastaajalla on kristinuskoon ja uskonnollisuuteen. Ensimmäinen ja samalla suurin ryhmä (22,4 %) oli vastaajat, joiden suhde kristinuskoon ja uskonnollisuuteen oli hyväksyvä. Tämän ryhmän vastaajat olivat kirkkoon kuuluvia, mutta eivät itseään aktiivisiksi kristityiksi kuvailevia jäseniä. Vastaajat kuvasivat myös usein uskoaan sellaiseksi, että kaikkia kristinuskon oppeja he eivät allekirjoittaneet, eli uskoivat osittain omalla tavallaan. Kristinuskon merkitys suomalaiseen kulttuuriin ja moraaliin tuli myös esille tämän ryhmän vastauksissa.

”Vasta rippikoulun käymisen ja isosena olemisen jälkeen kristinusko tuli tärkeäksi osaksi elämäni. Mutta en ole kaikessa samaa mieltä kuin kirkko, joten minulla on oma tapa uskoa omaan Jumalaan.” (Vastaaja 27)

”Kristinusko kuuluu jokseenkin arkeen, mutta ei siitä kotona puhuta joka päivä, mutta lapsille kyllä, kun on sellainen tilanne.” (Vastaaja 35)

Toinen ja samalla toiseksi suurin ryhmä (20,9 %) oli ryhmä, jonka vastaajat kuvasivat suhdettaan kristinuskoon ja uskonnollisuuteen neutraaliksi. Suhde kristinuskoon ei siis ollut sen enempää kielteinen kuin myönteinenkään.

”Ei minulla ole mitään suhdetta. En usko kristinuskoon tai uskonnollisuuteen.” (Vastaaja 45)

”Yhdentekevä” (Vastaja 33)

Kolmas ja kolmanneksi suurin ryhmä (17,9 %) oli vastaajat, joilla on vahva suhde kristinuskoon ja uskonnollisuuteen. Tämän ryhmän vastaajilla oli jo kotoa saatu vahva kristillinen kasvatus, tai vanhempana herännyt, vahva uskonnollinen vakaumus. Monet tämän ryhmän vastaajista kertoivat osana vastaustaan olevansa tunnustavia kristittyjä.

”Olen uskova jo opiskeluajoista asti, ja opin rukoilemaan isoäitini kanssa.”
(Vastaja 20)

”Omakohtainen usko Jumalaan ja vapahtajaan Jeesukseen Kristukseen.” (Vastaja 40)

Neljäs ryhmä (16,4 %) kuvaili suhdettaan kristinuskoon ja uskonnollisuuteen sanoilla ”maallinen” tai ”tapakristitty”. Vastaajat kuuluivat kirkkoon, mutta kirkollinen ja uskonnollinen aktiivisuus rajoittui muutamaankirkkokäyntiin vuodessa, eikä yksityistä uskonnonharjoitusta kerrottu olevan. Tässä suhteessa ryhmä maallinen eroaa ryhmästä hyväksyvä, sillä ryhmän hyväksyvä vastaajat kertoivat esimerkiksi rukoilevansa joskus, tai käyvänsä satunnaisesti kirkossa.

”Suhteeni kristinuskoon ja uskonnollisuuteen on melko maallinen, ja tulee lähinnä esille juhlaperinteissä, kuten joulu ja pääsiäinen.” (Vastaja 31)

”Olen tapauskovainen, mutta toisaalta jokin syvempi merkitys uskolla on.”
(Vastaja 42)

Viides ryhmä (10,4 %) kuvaili suhdettaan kristinuskoon ja uskonnollisuuteen kielteiseksi. Useassa vastauksessa kuvailtiin kristinuskon ja uskonnollisuuden järjellä käsittämättömiä asioita, joita vastaaja ei voi hyväksyä.

”Kristinuskon suurin ongelma on Raamatun tulkinta kirjain kirjaimesta - - mutta väittämät, että on ollut ja on olemassa jumala, Jeesus, taivas ja helvetti ovat naurettavia.” (Vastaaaja 19)

”En usko Jumalaan. - - Kristinuskossa ja muissa uskonnoissa on toki paljon hyviä arvoja, mutta myös todella paljon kyseenalaisia ajatuksia, joita en voi puolustaa.” (Vastaaaja 61)

Kuudes ryhmä (7,5 %) oli sellaisia vastaajia, jotka kuuluivat johonkin muuhun uskontokuntaan, kuin johonkin kristilliseen yhteisöön.

”Kävin riparin, mutta sittemmin uskoon tullut lisää buddhalaisuutta.” (Vastaaaja 67)

Seitsemäs ryhmä (4,5 %) kuvaili suhdettaan kristinuskoon ja uskonnollisuuteen ristiriitaiseksi.

”Haluaisin usko Jumalaan, joka huolehtii meistä kaikista. Mutta jotenkin se tuntuu naivilta.” (Vastaaaja 52)

”En usko Jumalaan, mutta elämä on mielestäni suuri ihme, eli jokin korkeampi ja rationaalisesti selittämätön voima on olemassa. En voi uskoa Raamattua tai mitään muutakaan kirjaa totuuden tai elämänohjeiden lähteeksi.” (Vastaaaja 18)

6.3. Suomi-koulun opettajien näkemykset kristinuskon näkymisestä suomalaisessa kulttuurissa

Kysymyksellä 16 (millä tavalla mielestäsi suomalaisessa kulttuurissa näkyy kristinuskon vaikutus/kristillisuus (esimerkiksi tavoissa, juhlissa ja kulttuurissa)?) haluttiin selvittää sitä, millä tavalla vastaajat kokevat, että kristinuskon vaikutus on näkynyt ja näkyy suomalaisessa kulttuurissa ja tavoissa. Vastaukset jakaantuivat jälleen sekä positiivisiin, että negatiivisiin kuvailuihin kristinuskon vaikutuksesta. Yleisimmät vaikutukset kulttuuriin olivat vastaajien mielestä juhlapyhissä ja

kalenterissa, taiteessa ja kirjallisuudessa, lainsäädännössä ja kouluopetuksen muodostumisessa. Satunnaisissa vastauksissa tähdennettiin suomalaisten juhlapyhien alun perin pakanallista perinnettä, jonka kristinusko on muuttanut luterilaisuuteen sopivaksi. Myös suomalaisen yhteiskunnan maallistuminen ja kristillisten perinteiden perimmäisen merkityksen haalistuminen tuli esille useammassa vastauksessa.

”Kaikki vanhat uskomukset, tavat, juhlat ym, muutettiin kristinuskon suomeen tultua kristilliseksi, niin kuin kaikkialla. Eli koko vuoden ”rytmi” on kristillinen, ja se tietysti on olennainen osa koko suomalaista yhteiskuntaa.” (Vastaaja 38)

”Taiteessa ja kulttuurissa, juhlatilaisuuksissa, virallisissa valtioneuvostoissa.” (Vastaaja 58)

”Tietoisuus siitä, mikä on pyhää suomalaisessa kulttuurissa. Uskonpuhdistuksen merkitys (Luther, Agricola, ABC –kirja), taiteen viittaukset kristinuskoon.” (Vastaaja 34)

”Kristinusko omi monet sitä edeltäneet perinteet, ja muokkasi niitä omiin tarkoituksiinsa sopiviksi (useat juhlapyhät ym).” (Vastaaja 21)

Vastaajien mukaan kristinuskon vaikutus suomalaisiin arvoihin ja moraalisiin oli ristiriitaista. Positiivisia vaikutuksia nimettiin muun muassa työmoraali, solidaarisuus, ja hyvät tavat.

”Kristinuskon positiivinen vaikutus lienee näkyvimmillään suomalaisissa arvoissa ja moraalissa. Kristinusko on näkyvillä myös ei-kristillisissä juhlissa (koulunpäätös, uusivuosi).” (Vastaaja 9)

”Luterilainen opetus näkyy suomalaisten moraalikäsitteinä. Tunnetaan oikea ja väärä, rehellisyys, korkea työmoraali; ahkeruus. Ja totta kai monissa tavoissa ja juhlissa.” (Vastaaja 39)

Negatiivisia vaikutuksia suomalaisiin arvoihin ja tapoihin tuli vastaajien mukaan esille muun muassa ahdasmielisyytenä, pidättyväisyytenä ja syyllisyytenä.

”Protestanttinen moraalit: elämän ei kuulukaan olla kivaa.” (Vastaaaja 32)

”Pelkoina ja ahdasmielisyytenä.” (Vastaaaja 33)

”Myös protestanttinen työmoraali näkyy toisinaan. Raataa pitäisi ja nauttia ei saisi.” (Vastaaaja 61)

Vastaaajista useat mainitsivat vastauksissaan myös suomalaisten korkean kirkollisiin toimituksiin osallistumisaktiivisuuden, sekä rippikoulun merkityksen suomalaisten nuorten elämässä. Useat vastaaajat myönsivät, että heillä ei ole ensi käden tietoa näistä korkeiksi olettamistaan luvuista, sillä he ovat asuneet jo vuosia poissa Suomesta.

”Joulukirkko, rippijuhlien suuri merkitys, ristiäiset.” (Vastaaaja 43)

”Juhlapyhiin liittyvinä tapoina, ja varsin korkeana kirkkohääprosenttina. Varsin konservatiivisissa asenteissa.” (Vastaaaja 49)

”Perinteet ovat hyvin harjoitettuja. Ymmärrän, että nykyaikana yli 80 % suomalaisista nuorista käy rippikoulun.” (Vastaaaja 16)

Suomalaisen kulttuurin siis koetaan olevan vahvasti väritynyt kristinuskon vaikutuksesta. Suurin osa vastaaajista koki, että kristinuskon vaikutus suomalaiseen kulttuuriin on ollut myönteistä, mutta myös negatiivisia vaikutuksia tuotiin esille. Suomalaisen luonteenlaadun koettiin myös olevan kristinuskon ja erityisesti protestanttisuuden värittämää, mikä näkyy joidenkin vastaaajien mielestä vakavuutena ja suomalaisten luterilaisessa työmoraalissa.

7. SUOMI-KOULUJEN USKONNOLLINEN KASVATUS

7.1. Uskontokasvatuksen muodot Suomi-kouluissa

Kyselyaineiston vastauksista kävi ilmi, että joillekin vastaajista käsitteen ”uskontokasvatus” merkitys oli epäselvää. Siitä syystä on myös ymmärrettävää, että erityisesti avoimissa kysymyksissä oli jonkin verran vastaajakohtaisia ristiriitaisuuksia. Kysymykseen 18 (kerro esimerkein, millaista uskontokasvatus on Suomi-koulun opetuksessa) lähes puolet vastasi, ettei Suomi-koulussa ole uskontokasvatusta. Ristiriitaisissa vastauksissa kiellettiin uskontokasvatuksen läsnäolo Suomi-koulussa, mutta heti seuraavaan vastaukseen kerrottiin, että Suomi-koulussa opetetaan juhlapyhien (erityisesti joulun ja pääsiäisen) perimmäinen merkitys, ja silloin saatetaan myös laulaa hengellisiä lauluja, kuten joululauluja.

Yli puolet vastauksista sisälsi siis myöntävän vastauksen siihen, että Suomi-koulussa järjestetään uskontokasvatusta, ainakin jossakin määrin. Merkittävimpänä ja useimmiten mainittuna muotona oli suomalaisten kalenterijuhlien merkityksen opettaminen. Erityisesti joulun ja pääsiäisen merkitykset opetetaan monessa koulussa. Useimmiten juhlan perimmäinen tarkoitus tuotiin opetuksessa esille, ja juhlissa saatetaan laulaa hengellisiä lauluja, kuten joululauluja tai pääsiäisenä ”Lensi maahan enkeli”- virsi, ja keväisin Suvivirsi. Joissakin Suomi-kouluissa on joulujuhliissa myös oppilaiden esittämä jouluevankeliumi.

”Keskustelemme miksi joulua ja pääsiäistä vietetään, mutta uskonto ei ole pää-asia koulussa.” (Vastaaja 24)

”Jouluevankeliumi joulujuhlassa osana lasten näytelmää, pääsiäistarinat, hengellisten lastenlaulujen opettaminen.” (Vastaaja 5)

”Suomi-koulussa puhutaan suomalaisesta kulttuurista, ja vietetään suomalaisia juhlia.” (Vastaaja 46)

Vastaajista monet halusivat tähdentää neutraalia, mutta hyväksyvää asennetta suomalaisten kristillisten perinteiden opettamisen suhteen. Kristillisten juhlien

koettiin olevan osa suomalaista kulttuuria, ja sen tähden niiden perimmäisen tarkoituksen opettaminen koettiin relevantiksi, mutta ei pää-asiaksi.

”Itse kerron suom. juhlista, jotka liittyvät kristinuskoon. Emme rukoile, emmekä lue uskonnollista kirjallisuutta.” (Vastaja 7)

”Suhtaudumme uskontoon neutraalisti. Mutta me emme kiellä esim. uskonnollisten joululaulujen laulamista tai keväällä Suvi-virren laulamista. Ne ovat mielestäni osa suomalaista kulttuuriperintöä, ja siksi hyväksyttäviä.” (Vastaja 14)

”Kulttuuri ja siksi uskonnon pääpiirteet käydään läpi opetuksen aikana - -.” (Vastaja 47)

Pariisin Suomi-koulun opetussuunnitelmassa mainitaan erityisesti, että koulun juhlissa laulettu virret, kuten Suvivirsi, ovat suomalaisen koulun juhlaperinteen opettamista, ei uskonnonharjoittamista. (Pariisin Suomi-koulun opetussuunnitelma, 4)

Suomalaisten kristillisten juhlien opettamisen lisäksi merkittävimpänä uskontokasvatuksen muotona pidettiin paikallisen tai lähialueella sijaitsevan suomalaisen seurakunnan pastorin vierailut juhlissa, tai muuten Suomi-koulun opetuksessa. Useat Suomi-koulut toimivat paikallisen suomalaisen seurakunnan kanssa samoissa tiloissa, mikä vaikuttaa luonnollisesti siihen, että yhteistyötä on syntynyt. Joidenkin maiden ja alueiden suomalaisen seurakunnan pappi pitää toisten alueiden pappeja enemmän yhteyttä Suomi-kouluun.

”Kristillisten juhlien juhlimista, kerran vuodessa suomalaisen pastorin vierailu.” (Vastaja 37)

”Kutsumme säännöllisin väliajoin suomalaisen seurakunnan papin pitämään opetusta lapsille.” (Vastaja 43)

”Pappi vierailee, pyhät opetetaan.” (Vastaja 52)

Vastajista yli puolet koki, että suomalaisten juhlien merkityksen opettaminen on uskontokasvatusta. Monessa Suomi-koulussa annettiin myös uskontokasvatusta siinä mielessä, että suomalainen pappi vieraili säännöllisesti joko Suomi-koulujen

juhlissa, tai pitämässä itse opetusta. Kysymykseen 19 (kuka opettaa Suomi-koulussanne uskontoa, ja kuinka säännöllisesti) vastaukset jakaantuivat samalla tavalla, kuin kysymykseen 18.

”Minä. Varsinaisesti uskontoa ei opeteta, mutta se tulee tuntien mukana.”
(Vastaaja 7)

”Opettaja, ja vain juhlapyhiin liittyen tapakasvatuksena.” (Vastaaja 9)

”Opettajan vastuulla, oman harkinnan mukaan.” (Vastaaja 35)

”Suomalaisen seurakunnan pappi 1-2 kertaa vuodessa, muuten minä.” (Vastaaja 45)

”Juhlapyhien aikaan opettaja (jos sitä pidetään uskonnonopetuksena), lisäksi 1-2 kertaa vuodessa alueen suomalainen pappi.” (Vastaaja 18)

Kysymykseen 21 (opetatko Suomi-koulussa osana monikulttuurisuuskasvatusta eri uskontoja ja maailmankatsomuksia, esimerkiksi asuinmaasi enemmistöuskontoja) tulleet vastaukset myötäilivät edeltävien kysymyksien vastauksia. Edelleen useat vastasivat, ettei uskontokasvatusta ole, ei siis tässäkään suhteessa. Sveitsin Suomi-koulujen opetussuunnitelman mukaan koulujen opetuksella ja toiminnalla pyritään myös *”välittämään ja auttamaan suomalaisen kulttuuri-identiteetin ja monikulttuurisuuden ymmärtämistä”*. (Sveitsin Suomi-koulujen opetussuunnitelma 2003, 5) Näin ollen Sveitsin Suomi-kouluissa tulisi olla myös monikulttuurisuuskasvatusta. Suomi-kouluissa, jotka toimivat selkeästi monikulttuurisemmissä maissa, oli osassa myös opetusta tai vähintään keskustelua tästä aiheesta. Jälleen vastauksissa tuli esille ajanpuute.

”Suomi-koulumme ryhmä on tosi kansainvälinen, ja siksi kansainvälisyys ja erilaisuus on esillä useasti.” (Vastaaja 5)

”Keskustelemme monikulttuurisuudesta.” (vastaaja 27)

”Periaatteessa kyllä.” (Vastaaja 40)

”Uskontoa ei opeteta suoraan, vaan vertailemalla osana kulttuuri- ja tapakasvatusta.” (Vastaja 47)

”Jokseenkin monikulttuurisuuskasvatusta.” (Vastaja 62)

7.2. Syyt uskontokasvatuksen puuttumiseen Suomi-kouluissa

Kysymykseen 18 (kerro esimerkein, millaista uskontokasvatus on Suomi-koulun opetuksessa) vastauksista noin puolet oli sellaisia, joissa kerrottiin selvästi, ettei Suomi-koulussa järjestetä uskontokasvatusta, eikä uskontoa opeta kukaan. Syiksi lueteltiin esimerkiksi yhdessä sovittu linja, Suomi-koulun uskonnollinen ja poliittinen neutraalius, Suomi-koulun tehtävä suomen kielen ja kulttuurin opettajana, ja oman asuinmaan uskonnollispoliittinen tilanne.

”Suomi-kouluissa keskitytään suomen kielen ja kulttuurin opetukseen, ei uskonnonopetukseen.” (Vastaja 31)

”Suomi-koulussamme ei opeteta uskontoa!!” (Vastaja 42)

”En opeta uskontoa tunneillani, enkä tiedä ketään, joka sitä opettaisi.” (Vastaja 37)

Vastauksissa, joissa kiellettiin uskontokasvatuksen läsnäolo Suomi-koulun opetuksessa, oli usein myös selitys siihen, miksi uskontokasvatusta ei ole. Syiksi lueteltiin vanhempien toive uskonnonopetuksettomuudesta, kohdemaan käytäntö uskonnonopetuksen ja kouluopetuksen suhteesta, sekä kohdemaan Suomi-koulun yhdessä sovittu linja.

”Koulumme sääntöjen mukaan uskonnonopetusta ei ole.” (Vastaja 60)

”Suomi-koulujen opetuksen tulee olla uskonnollisesti ja poliittisesti neutraalia.” (Vastaja 36)

”Osa vanhemmista ei halua uskonnon oppia Suomi-kouluun. Emme siis paljon puhu siitä.” (Vastaja 29)

”Yhä harvempi kuuluu kirkkoon.” (Vastaja 21)

”Yritämme kaikin tavoin pitää uskonnonopetuksen poissa Suomi-kouluista, koska olemme tulkinneet amerikkalaisen periaatteen valtion ja kirkon erillisyydestä tiukasti. - - Emme halua suututtaa amerikkalaisia aikuisia, jotka opiskelevat myös kouluissamme, tai ovat lasten vanhempina mukana toiminnassa.” (Vastaja 26)

”Vanhempien toiveesta ja opettajan iloksi hyvin vähän ja mahdollisimman neutraalisti.” (Vastaja 10)

”Toivottavasti ei kukaan (opeta uskontoa). Jos kuulen, että Suomi- koulussa opetetaan uskontoa, eivät lapseni enää osallistu opetukseen.” (Vastaja 18)

”On koulun tehtävä tarjota neutraali, tasavertainen ja yleistiedollinen kuva suurimmista maailmanuskonnoista, ei Suomi-koulun.” (Vastaja 9)

Ajanpuute ja vähäiset tuntimäärät olivat myös osasyynä uskontokasvatuksen puutteeseen, sekä oppilaiden monikulttuurinen ja –uskontoinen tausta. Oppilaiden uskonnollista taustaa ei tunneta, joten koettiin, että uskontokasvatusta annettaessa pitäisi kysyä jokaiselta vanhemmalta erikseen siihen lupa.

”Suomi-kouluissa ei opeteta uskontoa. Opetusta on muutenkin sen verran vähän, että ryhmäni on keskittyttävä kieliopillisiin asioihin. Ryhmässäni on lisäksi lapsia muistakin uskonnoista, joten en koe kristinuskon kasvatuksen olevan minun tehtävä.” (Vastaja 14)

”Pääsääntöisesti opetamme vain suomen kieltä, koska aikamme on hyvin rajoitettu. Käymme läpi eri juhlapyyhiä ja mitä se ehkä tarkoittaa eri uskonnoissa, mutta oppilaamme tulevat hyvin eri taustoista, joten emme opeta mitään tiettyä uskontoa Suomi-koulun opetuksessa.” (Vastaja 41)

Vaikka vajaassa puolessa vastanneista Suomi-kouluista ei järjestetä uskontokasvatusta, tuli vastauksissa esille myös toiveita siitä, että tilanne olisi toinen.

”Sveitsin Suomi-kouluissa uskontokasvatus on hyvin ongelmallista, johtuen vanhoista asenteista - - (on haluttu pitää uskonto täysin erillään Suomi-koulusta), monilla vanhemmilla ei ole mitään sitä vastaan, ennemminkin päinvastoin. (Vastaaja 66)

”Suomi-koulussa tuntuu olevan se linjaus, että uskontokasvatus ei kuulu Suomi-kouluun. - - Niinpä olen ollut hyvin varovainen asian suhteen, vaikka olenkin siitä hyvin eri mieltä.” (Vastaaja 64)

”- - mielestäni kuitenkin suomalainen kulttuuriperinne kuuluu osana Suomi-kouluun, jos etenkin on tarkoituksena opettaa suomen kieltä ja kulttuuria! Uskonto kuuluu kuitenkin osana suomalaiseen kulttuuriin, ja sillä on juuret siinä.” (Vastaaja 35)

”Mielelläni opettaisin uskontoa, mutta ensinnäkin aika on rajallinen - - toisekseen vanhemmat tuovat lapsensa oppimaan suomen kieltä ja kulttuuria, eivät uskontoa.” (Vastaaja 39)

”Olen miettinyt, että koulumme yhteydessä voisi järjestää uskonto-kurssin, jossa kerrottaisiin kristinuskon perusasiat lapsille. Tämä olisi vapaaehtoinen kurssi.” (Vastaaja 14)

”Vähitellen uskonto on jäänyt kokonaan Suomi-koulustamme pois. - - rukoilen ja toivon, että uskonnonopetus aloitettaisiin taas 2000- luvulla.” (Vastaaja 21)

Epävarmuudesta, voiko Suomi-koulussa antaa uskontokasvatusta selviää tutustumalla Suomi-koulujen opetussuunnitelmiin. Sveitsin opetussuunnitelmassa mainitaan kolmessa eri yhteydessä uskontokasvatus. Keskiryhmälle, eli 9-11 -vuotiaille ehdotetaan kirjallisuuden ja suomalaisen kulttuurin opetuksen yhdeksi sisällöksi pakanuus ja kristinusko kirjallisuudessa – teemaa. Isojen koululaisten, eli 11- 13-vuotiaiden kirjallisuus ja kulttuuri- opetuksen sisällöksi ehdotetaan katolilaisuutta ja luterilaisuutta, sekä pyhimyslegendoja, kuten Pyhän Henrikin opettamista. Näiden opetusmuodoksi ehdotetaan opetussuunnitelmassa interaktiivista toimintaa, kuten paneelikeskustelua kokemuksista erilaisista kirkonmenoista. (Sveitsin opetussuunnitelma 2003, 36, 39)

Saksan Suomi-koulujen opetussuunnitelmassa mainitaan koulun tavoitteissa kohdassa *Suomalaisen kulttuuriperinteen omaksuminen* että oppilaat tutustuvat suomalaisiin tapoihin, uskontoon, suomalaiseen kansanperinteeseen, lastenperinteeseen, kirjallisuuteen, musiikkiin, teatteriin, kuvataiteeseen ja elokuvaan. (Saksan suomalaisten kielikoulujen opetussuunnitelma 2000, 3) Uskontoon tutustuminen on siis mainittu tasavertaisena muiden suomalaiseen kulttuuriin kuuluvien osa-alueiden joukossa.

Iso-Britannian St. Albansin Suomi-koulun opetussuunnitelmassa mainitaan yleisissä teemoissa juhlapyhät ja juhlat, sekä alle kouluikäisten ryhmien kohdalla painotettiin suomalaisten juhlien ja perinnetapahtumien, kuten joulun ja pääsiäisen elämyksellisen valmistelun ja kokemisen. (St. Albansin suomikoulun opetussuunnitelma 2010, 16 – 18)

8. TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA

8.1. Keskeisimmät tutkimustulokset

Tässä tutkimuksessa selvitettiin Länsi-Euroopan ja Pohjois-Amerikan Suomi-koulujen uskontokasvatusta. Tutkimustehtävä oli kaksiosainen. Ensimmäisessä osassa selvitettiin Suomi-koulujen opettajien omaa uskonnollisuutta, sekä vastaajien suhtautumista kristinuskoon ja uskonnollisuuteen. Näihin kysymyksiin haettiin vastauksia sekä strukturoiduilla, että avoimilla kysymyksillä. Toisessa osassa selvitettiin Suomi-koulujen uskontokasvatuksen muotoja, sekä sitä, kuka uskontokasvatusta pitää, jos sellaista järjestetään. Tutkielman aineisto koottiin sähköisellä kyselylomakkeella tammi - helmikuussa 2012. Vastauksia tuli kyselyn aikarajan puitteissa yhteensä 67. Tässä luvussa käydään tiivistetysti läpi tutkimuksen keskeisimpiä tuloksia.

Ensimmäisessä tulosluvussa käsiteltiin Suomi- koulun opettajien uskonnollisuutta ja suhdetta kristinuskoon. Vastaajista 41 kuuluu Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon, 5 vastaajista kuuluu muuhun kuin Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon, ja 21 vastaajaa ei kuulu kirkkoon. Vastaajista 12 uskoo Jumalaan, kuten Raamattu opettaa, ja 19 uskoo Jumalaan, mutta eri tavalla kuin Raamattu opettaa. Vastaajista 20 ei usko Jumalaan, ja 16 vastaajaa ei tiedä uskooko Jumalaan, vai ei. Tutkimukseen vastanneiden Suomi-koulun opettajien jumalanpalveluksiin osallistumisaktiivisuus oli alhainen, kun 8 vastaajista vastasi osallistuvansa jumalanpalvelukseen viikoittain tai noin kerran kuussa. Vastaajien rukoiluaktiivisuus oli jumalanpalvelusaktiivisuutta korkeampi, kun vastaajista 18 vastasi rukoilevansa päivittäin tai joitakin kertoja viikossa. Tutkimukseen vastanneista 41 vastaajaa vastasi osallistuvansa paikallisen tai lähialueen suomalaisen seurakunnan järjestämiin tapahtumiin. Vastaajista 26 ei osallistunut suomalaisen seurakunnan tapahtumiin. Suomalaisen seurakunnan koettiin toimivan hyvin alueen suomalaisten kokoavana voimana.

Toisessa tulosluvussa käsiteltiin Suomi-koulun opettajien näkemyksiä kristinuskon näkymisestä suomalaisessa kulttuurissa. Kautta linjan vastauksissa tuotiin esille kristinuskon merkitystä suomalaisessa kulttuurissa erityisesti juhlapyhien ja kalenterin muodossa. Näiden osalta yksittäisissä vastauksissa tuotiin esille myös

suomalaisten juhlien alun perin pakanallinen perinne, ja näin ollen kiellettiin suomalaisen kulttuurin pohjautuvan kristillisille perinteille. Lisäksi useassa niistä vastauksista, joissa juhlapyhät todettiin kristillisiksi, tuotiin esille niiden merkityksen hälväminen nykyaikana, eli niiden perimmäisen tarkoituksen unohtuminen, ja kristillisten juhlapyhien muuttuminen lähinnä maallisiksi juhliksi.

Kristinuskon vaikutus suomalaiseen kulttuuriin koettiin vahvasti vaikuttaneen myös suomalaisiin arvoihin ja moraalisiin, sekä positiivisesti että negatiivisesti. Positiivisesti vastaajat vastasivat sen vaikuttavan muun muassa siihen, että kristinuskon vaikutuksesta suomalaiset tunnistavat oikean väärästä ja ovat ahkeria työntekijöitä. Negatiivisessa mielessä kristinuskon on vastaajien mukaan vaikuttanut suomalaisten ahdasmielisyyteen ja konservatiivisuuteen, sekä työmoraaliin, jonka mukaan tulisi vain raataa ilman iloa.

Kolmannessa tulosluvussa käsiteltiin Suomi-kouluissa järjestettävän uskontokasvatuksen muotoja. Niissä Suomi-kouluissa, joissa uskontokasvatusta kerrottiin järjestettävän, oli uskontokasvatus pääasiassa suomalaisten juhlapyhien merkityksen opettamista, sekä suomalaisen seurakunnan papin osallistumista Suomi-koulujen opetukseen, joko kutsuttuna pitämään opetusta, tai sitten osallistumalla Suomi-koulun juhliin pitäen siellä esimerkiksi puheen. Suomi-kouluissa opetetaan etenkin joulun ja pääsiäisen perimmäinen kristillinen merkitys, sekä kyseisten juhlapyhien juhlissa joissakin Suomi-kouluissa laulettiin juhlaan sopivia hengellisiä lauluja, sekä esitettiin näytelmiä, kuten jouluvankeliumia. Suomalaisen seurakunnan pappi osallistui erityisesti joulujuhliin. Yksittäisissä vastauksissa kerrottiin, että Suomi-koulussa annetaan uskontokasvatusta siten, että suomalaisen seurakunnan pappi käy säännöllisesti pitämässä opetusta, tai opetuksessa oli muita hengellisiä elementtejä, kuten runsas hengellisten laulujen ja kirjallisuuden käyttäminen.

Vastanneiden joukossa oli myös niitä opettajia, jotka kertoivat opettavansa jossakin määrin myös muita maailmanuskontoja. Tämä tuli esille erityisesti sellaisissa vastauksissa, joissa painotettiin Suomi-koulun ryhmän kansainvälisyyttä, ja siitä luonnollisesti syntyvää keskustelua monikulttuurisuudesta, moniuskontoisuudesta ja erilaisuudesta. Yksittäisissä vastauksissa tähdennettiin sitä, että jos oppilailta

itseltään tulee aloite puhua uskonnoista, niin opettaja tarttuu aiheeseen ottaen sen osaksi opetusta.

Neljännessä tulosluvussa käsiteltiin syitä siihen, miksi joissakin Suomi-kouluissa ei järjestetä uskontokasvatusta. Vastaajien yleisimpänä syynä sille, ettei Suomi-koulussa järjestetä uskontokasvatusta, mainittiin Suomi-koulun tehtävä suomen kielen ja kulttuurin opettajana, ei uskonnon. Erityisesti Yhdysvalloissa ja Sveitsissä painotettiin yhdessä sovittua linjaa, ettei uskontokasvatusta anneta. Yhdysvalloissa vaikutti erityisesti maan uskontopoliittinen tilanne yhteiskunnassa, jossa uskontoa ei opeteta valtion kouluissa. Molempien maiden vastauksissa tuli esille myös ristiriitaisuuksia. Vaikka oli tehty linjaus, jonka mukaan uskontokasvatusta ei anneta, vastaajissa oli myös niitä, jotka kertoivat antavansa siitä huolimatta jossain määrin uskontokasvatusta, tai toivoivat voivansa antaa sitä enemmän kuin vastaamisen hetkellä oli mahdollista. Sama ristiriitainen tilanne tuli esille myös lähes jokaisessa muussa tutkimuksen maassa.

Yksittäisissä tämän ryhmän vastauksissa kuitenkin pidettiin esimerkiksi suomalaisten juhlapyhien kristillisen merkityksen opettamista kuuluvan osana suomalaisen kulttuurin opettamista, ja näin ollen uskontokasvatusta annettiin siinä määrin, että juhlapyhien merkitys opetettiin, vaikka muuten uskontokasvatusta sovitusti ei anneta.

Oppilaiden ja oppilaiden vanhempien moniuskontoinen tilanne aiheutti myös vastaajien mukaan sitä, ettei Suomi-koulussa voi antaa vain luterilaisen opin mukaista uskontokasvatusta. Monissa Suomi-koulujen ryhmissä on useista eri maista lähtöisin olevia suomalaistaustaisia lapsia, joiden vanhemmat saattavat olla eri kulttuureista lähtöisin, ja eri uskontojen edustajia. Koska kaikkien lapsien taustoja ei tiedetä, eikä niitä kysellä Suomi-kouluun osallistuttaessa, ei uskontokasvatusta vastaajien mukaan voi antaa.

8.2. Tulosten arviointi ja mahdolliset jatkotutkimusaiheet

Suomi-koulujen uskontokasvatuksen selvittäminen ei ollut yksiselitteinen tehtävä, minkä osoitti jo itsessään uskontokasvatus- käsitteen epäselvyys usealle kyselyyn vastaajista. Suomi-koulun opettajien uskonnollisuutta ja suhdetta kristinuskoon on helpompi selvittää, sillä kristinusko- ja uskonnollisuus- käsitteet ovat kaikille tuttuja. Uskonnollisuuden yhteyttä uskontokasvatuksen määrään sen sijaan oli taas vaikeampi selvittää. Suhteellisen pienellä tutkimusjoukolla on harhaanjohtavaa vetää suoria johtopäätöksiä kirkkoon kuulumisen ja uskontokasvatuksen antamisen välille, tai päinvastoin, kirkkoon kuulumaton ei anna uskontokasvatusta. Tiivistetysti voi kuitenkin sanoa, että mitä myönteisempi suhde vastaajalla oli kristinuskoon ja uskonnollisuuteen, sitä myönteisempi suhde vastaajalla oli väitteisiin uskontokasvatuksen tärkeydestä. Mitä merkityksettömämpi tai kielteisempi suhde kristinuskoon ja uskonnollisuuteen vastaajalla oli, sitä kielteisempi tai merkityksettömämpi suhde uskontokasvatuksen merkitykseen oli.

Tärkeämmäksi tässä tutkimuksessa koin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamisen. Onko Suomi-kouluissa uskontokasvatusta, ja jos on, millaista? Tuloksia tarkasteltaessa on selvää, että uskontokasvatus Suomi-kouluissa herättää tunteita ja ajatuksia Suomi-koulun opettajien keskuudessa. Vastanneiden keskuudessa oli sekä vahvasti uskontokasvatusta vastustavia, mutta myös niitä, jotka kokevat uskontokasvatuksen olevan tärkeää suomalaisen kulttuurin opettamisen yhteydessä. Tutkimukseen vastaajista valtaosa suhtautui kristinuskoon ja uskontokasvatukseen vähintään hyväksyvästi. Sama hyväksyvä suhde oli myös suurimalla osalla opettajista uskontokasvatukseen Suomi-kouluissa siinä mielessä, että Suomessa vietettävien kristillisten juhlapyhien merkitys opetetaan. Näin ollen voi todeta, että Suomi-kouluissa annetaan uskontokasvatusta ainakin siltä osin.

Olisi hyvä keskustella uskontokasvatuksesta vielä tarkemmin Suomi-koulun opettajien koulutuspäivillä. Yhdessä voisi selvittää muun muassa seuraavia kysymyksiä: onko Suomessa juhlittavien kristillisten juhlien merkityksen opettaminen merkittävää suomalaisen kulttuurin oppimisen kannalta? Onko suomalaisen kulttuurin oppimisen kannalta tärkeää tietää suomalaisten uskonnollinen profiili, so. suomalaisten korkea kirkollinen jäsenyys? Onko merkittävää tietää, että suomalainen koululaitos on saanut alkunsa kirkon

järjestämästä toiminnasta, ja suomen kieli on saanut alkunsa uskonpuhdistuksen myötä Mikael Agricolan käännöstyöstä? Onko lapsen suomalaisuuteen liittyvän yleissivistyksen kannalta tärkeää osata yleisimmät hengelliset laulut, kuten suvivirsi?

Koska Suomi-koulujen opetuspäivät tarjoaa hyvän forumin pohtia erilaisia Suomi-koulujen opetukseen liittyviä asioita yhdessä, olisi se sopiva paikka pohtia myös tätä kyseistä asiaa. Lisäksi asiaa olisi hyvä pohtia myös maakohtaisesti, erityisesti niissä maissa, joissa on laajempi Suomi-koulujen verkosto.

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita on useita. Kyselyyn vastaajien joukko olisi mielenkiintoista ulottaa kaikkien toimivien Suomi-koulujen vastattaviksi. Näin ollen saisi kattavan tilannetiedon siitä, millaista mahdollinen uskontokasvatus on koko maailman Suomi-kouluissa. On oletettavissa, että maissa joissa tehdään suomalaisten toimesta lähetystyötä ja Suomi-koulu toimii samalla paikkakunnalla lähetystyöntekijöiden kanssa, olisi Suomi-koulun läheinen yhteistyö lähetystyöntekijöiden kanssa nähtävissä opetuksen sisällössä. Olisi siis mielenkiintoista selvittää, kuinka paikallinen konteksti vaikuttaa Suomi-koulun opetuksen sisältöön, ottaen huomioon, että opetus on pääasiassa opettajan omalla vastuulla ja harkinnassa. Paikallinen konteksti, ja siellä asuvien suomalaisten profiili on huomattavan erilainen esimerkiksi Afrikassa kuin Pohjois-Amerikassa.

Toinen hyvin mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi selvittää oppilaiden vanhempien mielipidettä uskontokasvatuksen tarpeellisuuteen Suomi-kouluissa. Oppilaiden vanhemmilta olisi mahdollista kysyä esimerkiksi edellisessä kappaleessa luetellun kaltaisia kysymyksiä. Tämän kaltaisessa tutkimuksessa olisi paljon haasteita. Ensinnäkin oppilaiden vanhempia on hankala tavoittaa, ja se vaatisi Suomi-koulujen opettajilta avustamista kyselyjen jakamisessa, tai osoitteiden keräämisessä. Lisäksi vanhempien kieli ei ole yhtenäinen. Ei voi olettaa, että kolmannen polven suomalaisen lapsen vanhemmat tai toinen vanhemmista puhuu suomea siten, että voisi osallistua kyselyyn suomeksi. Kaikkia vanhempia ei myöskään välttämättä tavoita englannin kielellä. Tällaisessa tutkimuksessa tutkimusjoukko olisi hyvin laaja, ja profiililtaan erilainen. Kausimuuttajan suhtautuminen suomalaisuuteen on oletettavasti hyvin erilainen kuin ensimmäisen tai toisen polven suomalaisen siirtolaisen.

Kolmas mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi selvittää ulkosuomalaisseurakuntien pappien ja työntekijöiden suhdetta paikalliseen tai lähialueen Suomi-kouluun. Kuinka he kokevat yhteistyön toisen hyvin merkittävän suomalaisen toimijan kanssa? Millaista yhteistyö on, ja riippuuko se enemmän henkilöistä, vai onko se vakiintunutta, pitkäaikaista yhteistyötä, vai molempia? Oletan, että ulkosuomalaisseurakuntien tavoitteena olisi tavoittaa mahdollisimman laaja joukko alueellaan asuvista suomalaisista. Näin ollen Suomi-koulujen kanssa tehtävä yhteistyö on oletettavasti merkittävää ulkosuomalaisseurakunnille.

Suomi-kouluista on tehty tähän mennessä vähän tutkimuksia, ja niiden pääpaino on ollut opetuksen kielellisen puolen tutkimisessa. Suomi-koulujen tehtävä ulkosuomalaislasten ja -nuorten suomen kielen ja kulttuurin ylläpitäjinä on kuitenkin sen verran merkittävä, että ne ansaitsevat enemmän huomiota. Mikään muu ulkosuomalaisstaho ei yhtä organisoidusti palvele suomalaislasten suomen kielen ja kulttuurin säilyttämisen tarvetta kuin Suomi-koulut. Jatkotutkimuksista olisi todennäköisesti hyötyä myös Suomi-kouluille itselleen. Tutkimuksista voi saada uusia ideoita ja virikkeitä toiminnan kehittämiseen niin, että se palvelisi yhä paremmin ulkosuomalaislasten tarpeita suomen kielen ja kulttuurin oppimisen saralla. Suomen kielen ja kulttuurin tuntemus ja osaaminen, ja näin ollen omien juurien tunteminen, auttavat lasta tasapainoisessa kasvussa ja kehityksessä. Kausimuuttajien lapsien kohdalla suomen kielen ja kulttuurin säilyminen auttaa mahdollisen paluumuuton koittaessa.

LÄHTEET

Sähköinen kyselylomakeaineisto. Kerätty Suomi-koulujen opettajilta tammi-helmikuussa 2012. Tekijän hallussa.

KIRJALLISUUS

Björklund, Krister

1999 Aus Finnland in die Schweiz: Einwanderungen von 1944-1998. Zürich.

Darden, Edwin C.

2006 Religion and Public Schools. Center for Public Education.
<http://www.centerforpubliceducation.org/Main-Menu/Public-education/The-law-and-its-influence-on-public-school-districts-An-overview/Religion-and-Public-Schools.html> Viitattu 15.5.2013

Èducation Loisir et Sport Québec

2012 Ethics and Religious Culture Program – Contributing to harmonious social relations in Québec society today.
https://www7.mels.gouv.qc.ca/DC/ECR/index_en.php Viitattu 15.5.2013

Eichhorn, Maila

2006 Aapiskukkoa ja Aku Ankkaa – Suomi-koulujen toimintaedellytysten kartoitus. Opetusministeriön julkaisuja 2006: 20. Helsinki.

Embassy of Finland - Finland in the US

<http://www.finland.org/public/default.aspx?nodeid=40976&contentlan=2&culture=en-US> Viitattu 14.9.2011.

Embassy of Finland - Learn to speak Finnish

<http://www.finland.org/public/default.aspx?nodeid=40999&contentlan=2&culture=en-US> Viitattu 14.9.2011.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha

1996 Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.

Etäkoulu Kulkuri - Koulusi maailmalla

<http://www.peda.net/veraja/kulkuri> Viitattu 29.3.2012

Helander, Eila (toim.)

2005 Matkalla maailmankansalaiseksi – Kirkon ulkosuomalaistyö 2000-luvun alussa. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 93. Tampere.

Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa.

2004 Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Suomen ev.lut kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio, visio ja strategia 2010. Helsinki. Kirkkohallitus/ Kasvatus ja nuorisotyö.

Junkkari, Kaija Maria & Junkkari Lari

2003 Nykyajan paimentolaiset: työ ja koti maailmalla. Otava. Helsinki.

Kallioniemi, Arto & Luodeslampi, Juha (toim.)

2005 Uskonnonopetus uudella vuosituhanella. Kirjapaja Oy. Helsinki.

Komulainen, Jyri

2007 Koulun annettava valmiuksia uskontodialogiin.
<http://www.teologia.fi/artikkelit/uskontojen-valiset-suhteet/258-koulun-annettava-valmiuksia-uskontodialogiin> Viitattu 17.9.2011.

Kortekangas, Paavo

2003 Matkassa maailmalla – Kirkon ulkosuomalaistyö 1900-luvulla. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 83. Tampere.

Kähkönen, Esko

1976 Uskonnonopetuksen asema Suomen koulunuudistuksessa 1944 – 1970. Suomalainen teologinen kirjallisuusseura. Helsinki.

Kääriäinen, Kimmo

2003 Matkassa maailmalla – Kirkon ulkosuomalaistyö 1900-luvulla. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 83. Tampere.

Kääriäinen, Kimmo (toim.)

2007 The Ministry to Finns Abroad. Publications of the Research Institute of the Lutheran Church in Finland 57. Tampere.

Lapsi on osallinen

2008 Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma. Kirkon kasvatus- ja nuorisotyö/ Kirkkohallitus. Helsinki.

Lassila, Olli-Pekka

2003 Matkassa maailmalla – Kirkon ulkosuomalaistyö 1900- luvulla. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 83. Tampere.

Marttinen, Ann-Christine

1992 Matkalaukkulapset. Suomen lähetysseuran julkaisuja. Helsinki.

Mäkinen, Aulikki

2011 Uskonnonopetus Suomi-kouluissa. Luentomuistiinpanot, Suomi-koulujen opettajien koulutuspäivät 5.8.2011. Helsinki.

Nummenmaa, Lauri

2004 Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Tammi. Vammala.

Ontario Ministry of Education

1994 Education About Religion in Ontario Public Elementary Schools. <http://www.edu.gov.on.ca/eng/document/curricul/religion/religioe.html#PartA> Viitattu 15.5.2013.

Opetushallitus - Kansainväliset koulut

http://www.oph.fi/opetushallitus/kansainvalinen_toiminta/eurooppa-koulut Viitattu 19.9.2011

Opetushallitus - Suomi-koulut ulkomailla

http://www.oph.fi/opetushallitus/kansainvalinen_toiminta/suomi_koulut_ulkomailla Viitattu 19.9.2011

Pariisin Suomi-koulun opetussuunnitelma

<http://suomikouluparis.files.wordpress.com/2012/11/pariisin-suomi-koulun-opetussuunnitelma-2012-2013.pdf>.

Pollock, David C. & van Reken, Ruth

2009 Third culture kids – growing up among worlds. Boston.

Rengas - Suomalaisen kielikoulun tehtävät

<http://www.rengas.de/kielikoulut/kielikoulun-tehtaevaet/> Viitattu 20.10.2011.

Räsänen, Antti

2004 Suomalaiset Belgiassa – Belgiansuomalaisten sopeutuminen ja uskonnollisuus. Käytännöllisen teologian laitoksen julkaisuja 108. Helsinki.

Räsänen, Antti

2006 Koulun uskonnonopetus – Suomalaisten käsitykset uskonnonopetuksen luonteesta ja sisällöstä. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 248. Helsinki.

Saksan suomalaisten kielikoulujen opetussuunnitelma

http://www.rengas.de/fileadmin/user_upload/kielikoulut/Opetussuunnitelma_2000.pdf

Saviaro & Helaniemi

2005 Kun työ vie maailmalle. Kirja kerrallaan. Helsinki.

Schola Europaea - Grundprinzipen und Zielvorstellungen

Eurooppa-koulujen Internet-sivut
<http://www.eursc.eu/index.php?id=132> Viitattu 29.3.2012.

Schreiner, Peter

2005 Uskonnonopetus uudella vuosituohannella. Kirjapaja Oy. Helsinki.

St. Albansin suomikoulun opetussuunnitelma

2010 <http://suomikoulu.com/docs/latest/opetussuunnitelma.pdf>

Suojanen, Päivikki & Suojanen, Matti K.

2000 Retulaatsissa Miamissa – Kasvokkain amerikansuomalaisten kanssa. Siirtolaisuustutkimuksia A 23. Siirtolaisuusinstituutti. Turku.

Suomi-koulut - kieltä ja kulttuuria ulkosuomalaislapsille ja -nuorille

Suomi-koulujen Internet-sivut

<http://www.suomikoulut.fi/uusi/index.php/2-uncategorised/3-suomi-koulut> Viitattu 13.9.2011.

Suomi-seura

Suomi- Seuran Internet-sivut

http://www.suomiseura.fi/site_v3/index.php?option=com_contact&catid=12&Itemid=51 Viitattu 13.9.2011.

Sveitsin Suomi-koulujen opetussuunnitelma

2003 http://www.suomikoulut.fi/uusi/images/aineistot/ops_sveitsi.pdf

Tikka, Ilona

2004 Suomalainen lapsi maailmalla – kolmannen kulttuurin kasvatit.
Kansanvalistusseura. Helsinki.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli

2009 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Valli, Raine

2001 Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. PS- kustannus. Jyväskylä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

2005 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes).

Ziebertz, Hans-Georg & Riegel, Ulrich (toim.)

2009 How Teachers in Europe Teach Religion – An International Empirical Study in 16 Countries. International Practical Theology Vol. 12. Berlin.

KYSELYLOMAKE

Hyvä Suomi-koulun opettaja tai vastuunkantaja!

Teen pro gradu-tutkielmaa Suomi-koulujen uskontokasvatuksesta Pohjois-Amerikassa sekä läntisessä Euroopassa. Tutkimukseni valmistuu Itä-Suomen yliopiston läntisen teologian osastolla, ja tutkimuksen ohjaajana toimii uskonnonpedagogiikan professori Antti Räsänen.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Suomi-kouluissa tapahtuvaa uskontokasvatusta, sekä opettajan uskonnollisuuden vaikutusta Suomi-koulun uskontokasvatukseen.

Tämän kyselyn vastaanottajien sähköpostiosoitteet on kerätty suomikoulut.fi - sivustolta löytyvistä yhteystiedoista, tai Suomi-koulusi Internet - sivuilta. Näin ollen vastaanottajina eivät välttämättä ole kaikki Suomi-koulujen opettajat. Toivonkin sinun välittävän tämän sähköpostiviestin edelleen alueesi tai maasi Suomi-koulujen opettajille, jos tiedät olevasi suomikoulut.fi - sivustolla tai Suomi-koulusi Internet - sivuilla yhteyshenkilönä.

Toimitpa tällä hetkellä aktiivisesti opettajana tai olet vain silloin tällöin avustamassa Suomi-koulussa, toivon sinun silti vastaavan kyselyyn. Kyselyyn vastaaminen vie noin 15-20 minuuttia. Jokainen vastaus on tutkimukseni kannalta tärkeä.

Tutkimusaineistoa käsittelemme niin, ettei ketään voi tunnistaa lopullisesta tutkimuksesta. Voit siis vastata kyselyyn luottamuksellisesti. Lomake löytyy viestin alla olevasta linkistä, vastaa lomakkeeseen viimeistään 9.3.2012.

Vastaa mielelläni jos sinulla on kysyttävää tutkimuksestani tai lomakkeesta!

Kiittäen vastauksestasi ja yhteistyöstäsi,

Anna Eklund

Teol. yo.

Itä-Suomen yliopisto

Kysely opettajille Suomi-koulujen uskontokasvatuksesta

- Sukupuolesi 1. nainen 2. mies
- Missä maassa opetat Suomi-koulussa?
- Oletko toiminut aikaisemmin jollakin toisella paikkakunnalla tai toisessa maassa Suomi-koulun opettajana?
- Kuinka monta vuotta olet toiminut Suomi-koulun opettajana?
- Minkä ikäisiä lapsia tai nuoria opetat Suomi-koulussa?
- Kuinka usein Suomi-koulu kokoontuu?

Suomi-koulun opettajan uskonnollisuus

- Kuulutko kirkkoon? 1. kyllä 2. ei
- Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, niin mihin kirkkoon kuulut?

- Mikä seuraavista kuvaa parhaiten uskoasi Jumalaan?
 1. Uskon Jumalaan, niin kuin raamattu opettaa
 2. Uskon Jumalaan, mutta eri tavalla kuin raamattu opettaa
 3. En tiedä, uskonko Jumalaan, vai en
 4. En usko Jumalan olemassaoloon

- Kuinka usein käyt jumalanpalveluksessa?
 1. joka sunnuntai
 2. noin kerran kuussa
 3. muutaman kerran vuodessa (esimerkiksi jouluna ja pääsiäisenä)
 4. harvemmin

- Kuinka usein rukoilet?
 1. päivittäin
 2. joitakin kertoja viikossa

3. joskus

4. en koskaan

• Oletko mukana seurakunnan toiminnassa?

1. vastuunkantajana, missä tehtävässä?

2. raamattupiirissä

3. pyhäkoulunopettajana

4. kirkkomuusikkona

5. jossain muussa, missä?

• Jos paikkakunnallasi tai lähiympäristössäsi on suomalainen seurakunta, osallistutko sen järjestämiin tapahtumiin (esimerkiksi joulumyyjäiset)?

1. kyllä, mihin?

2. en

• Vastaa näihin väittämiin kristinuskon ja uskontokasvatuksen merkityksestä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
Uskontojen tunteminen auttaa ymmärtämään ympäröivää todellisuutta					
Kristinuskon sisällön tunteminen auttaa tuntemaan suomalaista kulttuuria					
Jokaisen suomalaisen tulisi tuntea kristinuskon sisältöä					

Jokaisen suomalaisen tulisi tuntea perusasiat maailmanuskonnoista					
Ehyen maailmankatsomuksen kannalta kristinuskon tunteminen on olennaista					
Oman uskonnon tunteminen auttaa ymmärtämään muita uskontoja					
Kristinusko opettaa oikeita arvoja					
Ihmisen hengellistä puolta uskontokasvatus auttaa kehittymään					
Lapselle ja nuorelle on tärkeää saada pohtia hengellisiä ja yliluonnollisia asioita					
Uskontokasvatus on tärkeää					

- Kerro omin sanoin, mikä on suhteesi kristinuskoon ja uskonnollisuuteen?
- Kenen vastuulla on mielestäsi uskontokasvatus?

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
seurakunnan					
koulun					
vanhempien					
isovanhempien					
kummien					

kerhojen					
kavereiden					
tiedotusvälineiden					

- Millä tavalla mielestäsi suomalaisessa kulttuurissa näkyy kristinuskon vaikutus (esimerkiksi tavoissa, juhlissa, kulttuurissa)?

Suomi-koulun uskontokasvatus

- Vastaa näihin kysymyksiin kristinuskon ja kulttuurin yhteydestä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
uskontojen ja kulttuurien tunteminen liittyvät toisiinsa					
uskontokasvatus tukee kansallista identiteettiä					
kristinuskon tunteminen auttaa länsimaisen kulttuurin ymmärtämistä					
uskontokasvatus on yhteiskunnallisesti tärkeää					
uskontojen tunteminen lisää suvaitsevaisuutta					
Kirkollisten juhlien, kuten joulun ja pääsiäisen, merkitys tulisi opettaa lapsille ja nuorille.					
kristinuskko on olennaisesti vaikuttanut suomalaiseen kulttuuriin					

- Kerro esimerkein millaista uskontokasvatus on Suomi-koulun opetuksessa:
- Kuka opettaa Suomi-koulussa uskontoa, ja kuinka säännöllisesti?
- Millaista yhteistyötä Suomi-koululla on suomalaiseseen tai muuhun paikkakunnallasi tai lähiympäristössäsi olevaan seurakuntaan?
- Opetatko Suomi-koulussa osana monikulttuurisuuskasvatusta eri uskontoja ja maailmankatsomuksia, esimerkiksi asuinmaasi enemmistöuskontoja?
- Jos tahdot tuoda vielä jotakin esille kyselyn aiheeseen liittyen, ole hyvä: